

Príloha č. 1

Historický a urbanistický vývoj sídla Hlohovec

Najstarším dokladom osídlenia oblasti dnešného Hlohovca je časť plastiky ženy z oblasti Diele, ako aj plastika ženy s pálenej hliny s rytým dekórom, obe datované do obdobia roku 3500 p. n. l. K tejto skupine nálezov treba pripojiť aj úlomky nádob zdobené maľovaným rytým ornamentom, hladené sekerky z kameňa, úlomky keramiky. Keramické črepy dokumentujú osídlenie intravilánu a extravilánu mesta vo všetkých obdobiach pravekého vývoja Hlohovca. Výnimku tvorí zatiaľ iba stredná doba bronzová.

(*STRUHÁR, Ladislav: Hlohovec vo fotografii. Mestský úrad Hlohovec, Hlohovec 1998, str. 5*)

Staršia doba kamenná (paleolit): Praveký človek obýval územie blízkeho okolia Hlohovca- dôkazom sú nálezy kostí pravekých zvierat nájdených pri zemných prácach na území mesta a na polohe Diele (severo- východne od Hlohovca).

(*PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 23*)

Neolit: Bol zachránený kultúrny objav porušených pravekých objektov. Prevládali nálezy fragmentov keramiky a časti kamenných predmetov. Prvý výtvarný prejav z územia mesta pochádza približne z roku 3500 p. n. l.

(*PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 23*)

V neolite človek osídlil súvislú oblasť na západ od Váhu na dudvážskej terase, konkrétne obec Červeník, Žlkovce, Malženice, Trakovice a Bučany, ktoré sa prostredníctvom Brestovian pripájajú k rozsiahlejšiemu osídleniu trnavskej oblasti. K južnej osídlenej oblasti inklinujú Dvorníky. Tá istá oblasť s malými zmenami- Červeník, Žlkovce, Malženice, Madunice, Trakovice a Bučany- teda opäť okolie Dudváhu, je osídlená i v neolite. Toto osídlenie zaberá i Hlohovec

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie. 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 48*)

Staršia doba bronzová: V polohe Zajačky bol objavený nález intenzívneho osídlenia ľudu madarovskej kultúry. Vo výplni kultúrnych jám sa našli nálezy kusov mazanice a časti keramických nádob, a to džbánky s pásikovými uchami, šálky s prehnutým telom.

(*PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 23*)

Doba bronzová: Vykazuje redšie osídlenie v Malženiciach, Trakoviciach, Bučanoch i Hlohovci i Dvorníkoch.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie. 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 48*)

Mladšia doba bronzová: Zaznamenalo sa osídlenie intravilánu mesta- nález fragmentov keramiky, bronzové artefakty- hrot kopije a masívna ihlica (na ulici Čsl. Armády) používaná v rokoch 1200- 1100 p. n. l.

(*PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 23*)

Najstaršie osídlenie: Celkový pohľad na najstaršie osídlenie Hlohovca do konca 1. tisícročia n. l. ukazuje, že najhustejšie obývanou oblasťou bola západná, resp.

severozápadná časť (Malženice, Ratkovce, Červeník, Trakovice, Žlkovce a Bučany). Z týchto lokalít majú najhustejšie osídlenie Trakovice a Bučany. V južnej oblasti je najsúvislejšie osídlenie doložené v Dvorníkoch. Samotný Hlohovec dostal prvých praobyvateľov už v eneolite, avšak odvtedy sú v ňom zastúpené všetky obdobia.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie. 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 48*)

Staršia doba železná- halštát.: V priestore ulíc Čsl. Armády a Veternej ulice sa našiel nález žiarových hrobov a kostrový hrob, ktoré boli vybavené keramikou, bronzovými náramkami, hrot kopije a železný náramok. Kým hroby boli koncentrované v severnej časti mesta, sídliská v južnej (Podzámska ulica).

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 23, 24*)

Mladšia doba železná- Kelti:

V juhozápadnej časti mesta sa našiel nález barbarskej mince-iniciácie statéru macedónskeho kráľa Filipa.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 24*)

Mladšia doba železná (laténske osídlenie): Našli sa tu vyhlbené objekty v meste so zvyškami chát, ktorých inventár tvorili fragmenty keramiky (nález obdĺžnikovej chaty z osady v časti Diely.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 24*)

Rímska ríša: Osídlenie mesta v období Rímskej ríše je zatiaľ diskutabilné. Predpokladá sa, že plastiky z tohto obdobia patrili do zbierky Erdödyovcov. Podľa spomienok Heleny Erdödyovej na mieste zámočkej kaplnky mala stáť rímska stanica- Elentheropolis- zatiaľ je ale archeologicky nepodložená.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 24*)

Hlohovecký hrad bol za starých Rimanov kamenným hradom.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 11*)

Rieka Váh dostala pomenovanie ešte od starých Rimanov- Vágus, čo znamená tulák, bludár.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 50*)

Z nálezov sa v Hlohovci uvádza aj bronzová rímska socha Jupitera Dolichena.

(Štefánik, Martin - Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 164*)

Slovenské osídlenie: Na Námestí sv. Michala sa našiel nález dvoch veľkomoravských hrobov. (PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 24*)

Slovania: Prvé storočie slovanského osídlenia (do roku 800) nezanechali v Hlohovci žiadne stopy, hoci v trnavskej oblasti vytvorilo niekoľko slovanských sídlisk. Z veľkomoravského obdobia pochádza kostrové pohrebisko v Šulekove.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 45*)

Historický prehľad

9. storočie

J. Lukačka spomína na území Hlohovca strážne slovanské hradisko so strážnou osadou (doložené pohrebiskom) nad strategicky významným brodom cez Váh.

(Štefánik, M. - Lukačka, J. a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*. SAV, Bratislava 2010, str. 165)

Koncom 9.st. prichádzajú do nížin juhozápadného Slovenska Maďari, ktorí v našej oblasti nájdu pevný hrad Hlohovec. O ich postupe v týchto krajoch hovorí uhorský kronikár Anonymus, ktorý na prelome 12. a 13. storočia spracúva Deje Maďarov (Gesta Hungarorum) zväčša na základe domácej tradície.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 45*)

870- 880

Problém osídlenia Hlohovskej oblasti dôkladne neobjasňuje ani správa fuldských análov, podľa ktorej vraj Bavori medzi rokmi 870- 880 založili hrad Hlohovec (Galgocy). Keďže údajne Svätopluk nestrpel na svojom území sídla príslušníkov iných národov, vyhnal Bavorov a v roku 884 dostal hrad do svojej moci.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 45*)

Ladislav Struhár v tejto súvislosti uvažuje o Hlohovci ako o významnom centre územia v období Veľkej Moravy, pretože Fuldské anály spomínajú hrad Hlohovec, ktorý dobyli Bavori v období vlády kráľa Svätopluka (lokalizácia však nie je úplne zrejímavá) Aj v Anonymovej kronike sa hlohovský hrad spomína spolu s ďalšími hradmi na Považí, ktoré dobyli starí Maďari pri svojom postupe Slovenskom. Môžeme teda oprávnenne predpokladať, že predchodcom stredovekého hradu bolo slovanské hradisko v Hlohovci zaujaté staro maďarskými kmeňmi. Presné miesto, kde toto hradisko stálo, nepoznáme, ale jeho blízke okolie malo strategickú polohu aj v počiatkoch uhorského štátu, kedy na mieste súčasného zámku vznikol kráľovský stredoveký hrad, spomínaný v známej zoborskej listine z roku 1113. (STRUHÁR, Ladislav: *Hlohovec vo fotografii, Mestský úrad Hlohovec, Hlohovec 1998, str. 6*)

Hlohovecký hrad bol v dobe príchodu Maďarov, tak ako ostatné hrady, opevnený len zemnými šancami, valmi, na niektorých miestach kamennými, skalnými alebo prúťovými múrmi a jarkami.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 11*)

10. storočie

Hlohovec je na Fügediho mape označený ako obec z 10.-11. storočia. Knieža uvádza tento názov medzi slovanskými menami, prevzatými Maďarmi v 10.-11. storočí.

(Stanislav, Ján: *Slovenský juh v stredoveku I., druhé vydanie. Národné literárne centrum, Bratislava 1999, str. 339*)

Staro maďarské osídlenie v 10. storočí zasahovalo na území Slovenska líniu Hlohovec- Nitra a až v 11. storočí sa Maďari dostali severnejšie.

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 84*)

Už v tomto období sa osada vyvíjala v dnešnej polohe Hlohovca ako významný dopravný uzol na križovatke obchodných ciest, a to Českej cesty, ktorá sa tu rozvetvovala a ďalej smerovala na Topolčany (Nemecká cesta) a na Nitru a cesty zo Šintavy do Trenčína.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 165*)

Administratívne tvorila táto osada jadro pohraničného komitátu (Szolgagyör), ktorý bol po svojom zániku v dôsledku rozpadu hradného zriadenia pričlenený po pol. 13. storočia k Nitrianskej stolici, ktorá sa utvorila z bývalého Nitrianskeho komitátu po smrti Matúša Čaka Trenčianskeho v roku 1321.

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 80, 81*)

Strážna osada z tohto obdobia je tu dokladovaná staro maďarskými hrobmi.

(Štefánik, Martin - Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 164)

Význam Hlohovca vzrástol najmä vtedy, keď si Maďari, po získaní väčšej časti Slovenska začali budovať hranice oproti západným susedom. Vtedy sa stal hrad Hlohovec súčasťou celého systému opevnení pri Váhu, ktorý tvorili hrady Trenčín, Beckov, Bana (Banka), Hlohovec, Šintava a Šaľa. Maďari využili strategicky výhodnú polohu starších slovanských hradov na vyvýšenine v blízkosti brodov cez Váh. Posilnili ich opevnenie a tak v 1. pol. 11. storočia vytvorili opevnenú líniu. Pri budovaní systému pevností na Záhorí predstavovali považské hrady druhú vnútornú obrannú líniu, ktorá sa tiahla v našej oblasti po Dudváhu a jeho prítoku Holeške.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 46)

Už od počiatku upevňovania uhorského štátu, v častých zápasoch Maďarov so západnými susedmi získal hrad Hlohovec postavenie dôležitej pevnosti v druhej obrannej línii. Súčasne s tým nadobudol význam aj ako politické a administratívne centrum.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 50)

11. storočie

Podľa uhorskej kroniky Anonymusa v 11. storočí patrí hrad Hlohovec, vybudovaný v čase Veľkomoravskej ríše ako aj všetka pôda uhorskému kráľovi, ktorý tu ustanovuje svojich úradníkov- kastelánov, ktorí sú predstaviteľmi uhorskej civilnej i vojenskej správy.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 50)

Objavujú sa doklady o výbere mýta v Hlohovci.

(Štefánik, Martin - Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 164)

O osídlení sú dochované doklady, a to archeologické nálezy v intraviláne Hlohovca svedčiace o existencii remeselníckych dielní a taktiež sídliskové nálezy intenzívneho osídlenia územia s horizontom od 11. do 13. storočia.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 165)

Najneskôr do 11. storočia je datovaný vznik farského kostola sv. Michala v Starom Hlohovci (t. j. v podhradskej osade).

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 167)

1010- 1018

V týchto rokoch sa odohrávala v tomto okolí vojna, hlohovský hrad bol poľskými vojakmi spustošený. Boje sa skončili víťazstvom uhorského kráľa Štefana. Hrad bol znovu vybudovaný, obsadený stálym vojskom a Hlohovecko prítelené k Uhorsku.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 15)

1030

Po smrti Štefana české knieža Břeclav s nemeckým cisárom Konrádom sa pokúsili odtrhnúť Slovensko od Uhorska. Posádka hlohoveckého hradu odrazila ich útoky na Hlohovec, dobyť sa ho nepodarilo.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 16)

1096

Prvý prípad kolonizácie zámoravských Slavianov (Čechov) križiackou (Folkmarovou) výpravou v hlohoveckom kraji.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 17)

12. storočie

Hneď na začiatku 12. storočia je obranný systém hradu vystavený novým skúškam a zrejme sa neosvedčuje.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 50)

1108

Ďalší prípad českej kolonizácie bol v roku 1108, keď Jindrich III. a české knieža Svätopluk vtrhli na Slovensko, obsadili o. i. hlohovecký hrad. V roku 1109 výpravu zopakovali, Hlohovec podľahol. Mnohí Česi tu po skončení výprav zostali.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 17)

Hlohovecký hrad bol v posledných výpravách tak veľmi poškodený, že Koloman upustil od jeho opätovného vybudovania a v roku 1113 daroval Hlohovec zoborskému kláštoru menovanému po sv. Hypolitovi. Je to prvá listina o hrade, ktorá sa zachovala dodnes.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 17)

1113

V zoborskej listine sa uvádza stredoveký hrad, v ktorom sídlili kráľovskí ľudia, tzv. jobagiones a pod hradom sa rozkladala osada, obývaná roľníkmi a remeselníkmi. Služobníci uhorského kráľa boli predovšetkým v jeho vojenských službách a hlohovský hrad sa stal oporným bodom druhej obrannej línie uhorského štátu. Hrad bol tiež administratívnym centrom územia - komitátu.

(STRUHÁR, Ladislav: *Hlohovec vo fotografii*, Mestský úrad Hlohovec, Hlohovec 1998, str. 6)

V popise majetkov zoborského opátstva sú uvedené i majetky a osady hradu Hlohovec. Konkrétne sa jedná o Bojničky a Koplotovce a o osadu Gáň. V správe hradu boli v 12. storočí viaceré majetky z okolia Piešťan a Trnavy. K hradu patrila tiež Šintava s právom vyberať mýto.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 24)

13. storočie

Objavuje sa písomná zmienka o výbere tzv. mokrého mýta, resp. mostového mýta a zmienka o drevenom moste cez rieku Váh.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 164)

Od polovice 13. storočia sa po zániku Hlohoveckého pohraničného komitátu stáva súčasťou Nitrianskeho komitátu, ktorý sa po roku 1321 pretransformoval na Nitriansku stolicu.

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku*, Obzor, Bratislava 1984, str. 80)

Listina ostrihomskeho biskupa¹ Jána z roku 1209 vyníma z právomoci hradu sedem usadlostí na južnom Slovensku (boli to usadlosti Undeg, Paulus, Petrus, Cema, Innetu, Cuka, Butuz).

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 25)

1241

V roku 1241 vtrhli tatárske vojská do Uhier. Po víťazstve pri rieke Slaná dorazili do Hlohovca, obec podpálili a pokúsili sa dobyť Hlohovecký a Szolgagyörsky hrad?, čo sa im však nepodarilo. Hlohovec sám vraj neutrpel také veľké škody ako jeho okolie. Po odchode Tatárov navštívil oba hrady Bela IV.- uhorský kráľ.

¹ Poznámka spracovateľa: pravdepodobne ide o ostrihomskeho arcibiskupa- Hlohovec spadal pod správu Ostrihomskej arcidiecézy.

Po odchode Tatárov boli pozvaní na spustošené kraje nemeckí kolonisti. Hlohovecký hrad poskytoval ochranu v prípade vojny (vmestilo sa doň celé obyvateľstvo Hlohovca), takže počet obyvateľov v 12. a 13. storočí silne vzrástol.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 18*)

Absolútne nevyskytovanie sa nemeckých názvov nielen v Hlohovci, ale i v celom širokom okolí popierala nemeckú kolonizáciu koncom 13. storočia, ba aj začiatkom 14. storočia. Pre maďarských obyvateľov priamo v podhradskej osade takisto chýbajú miestne názvy. Prvý raz sa nemecký názov Hlohovec objavuje až koncom 14. storočia (1394- 95). Preto prvotné výsadné obyvateľstvo Hlohovca - kráľovskí hostia, museli byť slovanského pôvodu. Nemeckí hostia - kolonisti sem prichádzali až okolo 1/2 14. storočia.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 60*)

1241- 42

Pôvodná podhradská osada mala jadro pod hradom, pri ceste spájajúcej Považie s Nitrou a jej obyvatelia slúžili hradným pánom. V čase tatárskeho vpádu v roku 1241- 42 bola osada zničená. Na jej mieste vznikla nová sídelná jednotka, avšak so zárodkami dvoch sídelných celkov - Starý a Nový Hlohovec. Osada pôvodných podhradských obyvateľov sa stala základom Starého Hlohovca, v blízkosti ktorého sa vytvorila nová osada založená hostiami, ktorých povolal uhorský kráľ na osídlenie územia spustošeného tatárskym vpádom. Severne od Starého Hlohovca sa nachádzala osada sv. Peter, prvýkrát doložená v 13. storočí.

(*PASTOREK, Ivan: Archeológia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 36*)

Hostia založili Nový Hlohovec s gotickým jadrom. Jeho centrom bolo štvorcové námestie, ku ktorému boli šachovnicovo radené ulice. V prameňoch sa vyskytuje zmienka o farskom kostole sv. Mikuláša (tento kostol sa spomínal aj v registri vyberačov pápežských desiatkov v rokoch 1332-37), ktorý bol v tomto období postavený do centra novovzniknutého námestia, avšak dnešný farský kostol sv. Michala pochádza zo 14. príp. začiatku 15. storočia.

(*Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 167*)

Rozvoj Hlohovca urýchlil príchod nových obyvateľov, ktorých po tatárskom vpáde povolal uhorský kráľ Belo IV. Podľa používania pôvodného názvu Hlohovec (v určitej modifikácii), pochádzali prví kolonisti zo slovanských krajín a až neskôr osídľujú územie kolonisti nemeckého pôvodu.

(*STRUHÁR, Ladislav: Hlohovec vo fotografii, Mestský úrad Hlohovec, Hlohovec 1998, str. 8*)

V roku 1242 bol vystavaný farský kostol sv. Michala archanjela umiestnený v strede námestia. Pochádza asi z roku 1242².

(*Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie. Obzor, Bratislava 1968, str. 204*)

Obyvatelia, ktorí zostali z pôvodnej podhradskej osady, osídlili Hlohovú ulicu a Zábranie, čím sa vytvorila osada Starý Hlohovec, do jej susedstva na územie južnej a centrálnej časti povolal uhorský kráľ hostí. Najskôr v 2. polovici 13. storočia prišli do Hlohovca na pozvanie kráľa Slováci. Osídlili časť mesta pod hradom.

(*PASTOREK, Ivan: Archeológia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 36*)

Do polovice 13. storočia je podľa doterajšej literatúry datovaný farský kostol sv. Michala archanjela, nachádzajúci sa v strede námestia.

(*PASTOREK, Ivan: Archeológia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov. str. 70*)

Do začiatku 13. storočia možno datovať kostol vo Svätom Petre a Kostol Všetkých svätých v Starom Hlohovci, ku ktorému bol neskôr dostavaný františkánsky kláštor.

² Poznámka spracovateľa: informácia nie je podložená priamou citáciou prameňa.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 165, 167)

1247

Od polovice 13. storočia sa datujú prvé písomné správy o osade Hlohovec. V listine z roku 1247 sa uvádza villa Galgouch, rozkladajúca sa po oboch stranách rieky Váh.

(PASTOREK, Ivan: *Archeológia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*. Str. 25)

1273

V máji 1273 boli oba hlohovecké hrady obsadené českým kráľom Otakarom. Boli však silne poškodené, znova sa neopravovali, takže strácali na svojom vojenskom význame.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 55*)

1275

V roku 1275 daruje Ladislav IV. „zem kráľovských hostí“ Hlohovec Abovi. Pri obchôdzke a určovaní hraníc sa o. i. spomína ... medza sa obracia k zemi hostí hradu Hlohovca, prechádza samotnou osadou k dvom trhoviskám, z ktorých jedno patrí hradu Hlohovcu, druhé osade... obrátili sa na západ, pozdĺž pevných hraníc osady hradných hostí, oddeľujúcich Hlohovec od Trakovíc...

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 55*)

V donačnej listine kráľa Ladislava IV. Kumánskeho z roku 1276 bola presne vymedzená chotárna hranica Hlohoveckého panstva a samotný Hlohovec je tu uvádzaný ako zemepanské mesto (civitas);

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 164)³

1294

Časť osady i hradu získal zemepán z Červeníka Abrahám Rúfus (osada i hrad mali dvoch vlastníkov).

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 26)

Aba stráca osadu Hlohovec (resp. časť osady), ktorú kráľ Ondrej III. daruje Abrahámovi Rúfusovi. V darovacej listine sa však nespomína predošlý majiteľ Aba. Je možné, že dve donácie sa týkajú dvoch častí osady, čomu by nasvedčovala aj zmienka o dvoch trhoviskách. Tu sa črtá zárodok vývinu dvoch Hlohovcov- Starého a Nového, aj keď s týmto pomenovaním sa stretávame až neskoršie.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 55*)

V roku 1297 urobili Aba a Rúfus výmenu svojich majetkov pred nitrianskou kapitulou. O. i. daruje Abrahám Abovi polovicu osady Hlohovec, a to zem hradu z jednej strany Váhu. Druhú polovicu si ponecháva pre seba aj s mýtom, ktoré vyberá Abrahám od ľudí prichádzajúcich od Červeníka popod kostol sv. Petra cez Hlohovec.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 55*)

³ Ohraničenie začalo na pravom brehu Váhu v susedstve Žlkoviec (patriacich jobagiónom nitrianskeho hradu) pri akomsi strome označenom krížikom. Odtiaľ hranica smerovala k majetku patriacemu synom Vidu, ktorý sa volal Nový Trh (Wywasar), ďalej pokračovala hranica smerom na východ, prekročila rieku Váh, tu susedila s chotárom Koplotoviec, o ktoré sa delili Abovci a Zoborský kláštor. Odtiaľ pokračovala ďalej na východ k majetkom šľachticov z Vašardí (Trhovišťa), odtiaľ k veľkému lesu, ktorý oddeľoval chotáre Hlohovca a Pastuchova. Potom smerovala k osade Čakajovce (Chokoy), ktoré však nemožno stotožňovať s Čakajovcami pri Nitre, ďalej k zemi Dýč (Gyuche) a od tohto bodu k chotárnym hraniciam Bojničiek (Bayanch). Na tomto mieste sa hranica obrátila na západ a smerovala k zemi hostí hradu Hlohovec, odtiaľ ďalej k dvom trhoviskám (Ad duo loca fori), z ktorých jedno patrilo hradu a druhé mestu. Odtiaľ hranica klesala k mŕtvemu ramenu Váhu (Holthvag), pokračovala ďalej na západ k rieke Váh a vrátila sa k prvému medzníku k miestu, kde Hlohovecký chotár susedil s chotárom Trakovíc (Korkouch).

Hlohovec bol uvádzaný ako trhové miesto.

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 84*)

1297

V listine z roku 1297 sú uvedené 2 trhové miesta oddelené priekopou. Jedno patrilo obyvateľom pôvodnej podhradskej osady, druhé kráľovským hostom, najskôr Slovákom, v 14. storočí Nemcom.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 36*)

14. storočie

V písomných prameňoch je v Hlohovci doložená mýtna stanica už od začiatku 14. storočia.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 164*)

Hlohovec bol najneskôr od 15. storočia opevnený valom a drevenou palisádou. Poznámka spracovateľa: možno však predpokladať (vzhľadom na podobný vznik a vývoj palisádového opevnenia v Šamoríne a vzhľadom na nové poznatky sprostredkované výskumom Mgr. Jozefa Urminského - „V stope dnešnej Školskej“ poznámka spracovateľa dnešná ulica Starý rínek „sme identifikovali pozostatky odvodňovacieho rigolu, ktorý pravdepodobne vznikol samovoľne počas privalových dažďov, ale najskôr v 14. storočí ho prehlbovali a rozširovali snád' s úmyslom opevniť mestečko. Priekopa potom definitívne zanikla až v 2. polovici 19. a začiatkom 20. storočia.“⁴), že už v 14. storočí získal Hlohovec opevnenie (jeho budovanie môže pravdepodobne súvisieť s udelením mestských výsad, ktoré Hlohovcu prináležali medzi rokmi 1321-1349), ktoré bolo podľa dochovaných archeologických nálezov s najväčšou pravdepodobnosťou palisádové s valom a kamennými vežami. Najznámejšia je tzv. Lehelova veža (zbúraná bola koncom 19. storočia), ktorá sa nachádzala neďaleko námestia Nového Hlohovca a zabezpečovala prechod cez drevený most na Váhu. Neďaleko nej sa nachádzala aj tridsiatková stanica.⁵

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 165*)

1312- 21

Hlohovec bol v držbe Matúša Čaka Trenčianskeho

(Štefánik, Martin-Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 166*)

1321- 1349

Po smrti Matúša Čaka Trenčianskeho sa Hlohovec stáva na krátky čas kráľovským mestom.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 166*)

1321-1349

Samotný Hlohovec po roku 1321 s najväčšou pravdepodobnosťou patrilo kráľovi a až v roku 1349 bol predmetom ďalšej donácie.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 226*)

⁴ Archeologický výskum na stavbe rekonštrukcia ulice Školská, II. Etapa v Hlohovci, Vlastivedné múzeum v Hlohovci- Mgr. Jozef Urminský, Hlohovec 2005, Výskumná správa č. 15/2005

⁵ Dodnes nie je relevantne preukázané v akej súvislosti bola Lehelova veža vystavaná, ani jej presné datovanie. Existujú však hypotézy, že tzv. Lehelova veža mohla byť súčasťou palisádového opevnenia Hlohovca, prípadne opevnenia kostola počas husitských vojen, existuje však aj názor, že mohlo ísť o minaret (A Pallas Nagy Lexikona, 1894), prípadne kamenný stĺp (veža) postavený nad hrobom jedného zo siedmych vodcov Maďarov (1699, jezuita Szentiványi). Podľa dochovaných dobových vyobrazení mala veža renesančný výraz (bola ukončená cimburím, pod ktorým boli tri strielne). (*Život v Hlohovci, 19/97, str. 10- 11*)

J. Lukačka uvádza, že do roku 1349 patril Hlohovec Abovcovi, ktorí ho získali výmenou za hrad Branč na Záhorí od Abraháma Rufusa.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*, SAV, Bratislava 2010, str. 165)

1349

Kráľ Ľudovít I. dal Hlohovecké panstvo darom dvoranovi Vavrincovi Slovákovi (Sclavus) a jeho synom. Po ňom ho získal jeho syn Mikuláš Kont, ktorý bol krajinským hodnostárom a palatínom uhorského kráľovstva. Okrem panstva tento získal od kráľa aj mesto Hlohovec.

1332- 1337

Prvý známy farár „Jacobus de Golgous“ pôsobil v kostole sv. Petra v Hlohovci.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 70)

1349

Ľudovít I. daroval hrad Hlohovec i s osadou Mikulášovi a Bartolomejovi Levkušovi, postupne sa stal vlastníkom hradu Mikuláš, zakladateľ rodu Ujlaky, zvaný tiež Kont.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 26)

Ako ukazuje ďalší vývin, dve trhoviská (oddelené v roku 1297 len priekopou) sa spájajú, resp. jedno z nich získava popredné miesto, druhé má len podradný význam.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 59)

1350

Keď bola preložená obchodná cesta z Považia do Nitry smerom na Trakovice, Hlohovec a Zbehy nechal Mikuláš Kont vybudovať cez Váh prvý drevený most, ktorý v priebehu stáročí zmenil svoj tvar i miesto.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, Obzor, Bratislava 1968, str. 202)

1353

Povolenie vyberať mýto pri moste, ktoré dostal Kont od kráľa listinou zo 17.3.1353, si Hlohovec udržal do roku 1927.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, Obzor, Bratislava 1968, str. 202)

Vystavaním mosta a preložením obchodnej cesty z Trnavy do Nitry cez Hlohovec, mesto hodne získalo z obchodného a hospodárskeho ohľadu. Bol tu zriadený aj úrad kráľovského tridsiatnika, ktorý mal predtým sídlo na hrade Szolgagyö.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 42)

Od polovice 14. storočia bol Hlohovec mestečkom, v období vrcholného feudalizmu patril k 52 mestám na Slovensku. Základom jeho života bolo poľnohospodárstvo a vinohradníctvo. K charakteristickým znakom Hlohovca ako mesta patrili remeslá, rušné trhy a jarmoky.

V 14. storočí vznikla pri farskom kostole cirkevná škola.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 31, 38)

J. Žudel v tejto súvislosti uvádza, že Hlohovec patril k trom najdôležitejším vinohradníckym produkčným oblastiam (s Bratislavou a Zemplínom)

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku*, Obzor, Bratislava 1984, str. 83)

V 2. pol. 14 storočia prišli Nemci, ktorí vybudovali pravidelné námestie. Kráľovskí hostia vytvorili v tejto časti Hlohovca sídelný celok Nový Hlohovec so samostatným trhoviskom na námestí. Cez námestie prechádzala i najdôležitejšia komunikácia spájajúca Považie s Ponitriím. Cesta prekonajúc Váh dreveným mostom prechádzala poniže špitálka s kostolíkom sv. Ducha, viedla námestím a vychádzala z mesta na mieste dnešnej ulice

SNP. Spolu s dnešnou Štefánikovou a Pribinovou ulicou tvorila ďalšiu časť Nového Hlohovca.

(PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 36)

1362

Hospodársku prevahu získala osada hostí. Kráľ Ľudovít I. udelil vtedy jej obyvateľom prvé mestské privilégia týkajúce sa konania výročných trhov a mestskej samosprávy. K týždenným trhom pribudol jarmok, konaný každoročne, vo sviatok sv. Michala. Jarmoky sa konali podľa zvyklostí mesta Budína (obchod s dobytkom a remeselníckymi výrobkami). Trval 2 týždne a od kupcov z celého Uhorska sa nesmeli vyberať mýta. Privilégium trhu mal do konca 15. storočia iba Nový Hlohovec.

(PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 31)

1362

V listine vydanéj Mikulášom Kontom bolo mestu udelené i právo zvolenia richtára, prisázných a bola stanovená jeho právomoc. Táto výsada sa týkala iba Nového Hlohovca.

(PASTOREK, Ivan: Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 25)

1362

Zemepán nemá vo veci trhov v Hlohovci nijakú právomoc a žiaden feudál, dokonca ani kráľovský sudca tu nesmie súdiť.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 60)

1362

Celkove možno charakterizovať postavenie Hlohovca na základe trhovej výsadnej listiny takto: osada má svoje predstavenstvo s určitou právomocou, kontrolované zemepánom, má už i základné hospodárske výsady, čiže všetky náznaky pre jej vývin z poddanskej obce na zemepanské mestečko - oppidum. A preto možno už rok 1362 považovať za počiatok mestského vývinu Hlohovca.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 60)

Prvá zmienka o richtárovi a rade mestečka Hlohovec.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 68)

1362- 1369

Práve toto privilégium urýchlilo diferenciaciu medzi dvoma časťami Hlohovca, ku ktorej smeroval vývin už dávnejšie. Trhové výsady dostáva niekdajšia osada kráľovských hostí, nie poddanská osada hradu. Rozdiel, ktorý sa prejavuje tak v hospodárskom, ako aj právnom a následkom toho i osobitnom stavebnom vývine oboch častí vyjadrujú už v nasledujúcich rokoch používané odlišné názvy. V roku 1365 sa prvý raz spomína Starý Hlohovec (officium Veteris Galgocz) a o štyri roky neskôr (1369) súčasne Nový Hlohovec (Wy Galgoch) aj Starý Hlohovec (Ogalgolch).

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 60)

1365

V 13. a 14. storočí nemáme pri mnohých mestách priame doklady o čase vzniku ich mestského zriadenia. Môžeme o nich len konštatovať, ku ktorému termínu sa už spomínajú ako mesto (mestečko) - Hlohovec pred rokom 1365.

(MARSINA, R.: K vývoju miest na Slovensku do začiatku 15. storočia. Historický časopis, č. 20/72, str. 353)

1365

V roku 1365 boli pre obyvateľov Starého Hlohovca presne vymedzené práva a povinnosti vo vzťahu k zemepánovi.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 26)

V listine o. i. zemepán požaduje naturálne dary, ktoré treba odovzdať v panskej kúrii v Hlohovci (na námestí). Hlohovčania sú povinní udržiavať v dobrom stave most cez Váh, osobitná úprava sa týka mlynov.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 61*)

Niekedy v tomto čase (okolo roku 1365, presne rok nepoznáme), dal Mikuláš Kont spolu s manželkou postaviť na ceste k Váhu útulok pre chudobných a najmä chorých obyvateľov. Popri staršom kostole sv. Petra⁶ je kaplnka sv. Ducha už druhou cirkevnou stavbou v Hlohovci. Krátko po postavení špitála a kaplnky v roku 1367 Mikuláš Kont zomrel.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 61*)

Pôvodná budova špitálika z polovice 14. storočia sa do súčasnosti nezachovala. Jadro terajšej budovy pochádza z konca 18. storočia. Kostolík sv. Ducha má zachované gotické jadro, obdĺžnikový pôdorys s jedným nárožným pilierom (boli 4). Vstupy- západný portál s lomeným záklenkom a kamenným ostením je dokladom o pôvodne samostatnej budove kostolníka, ktorý sa datuje do roku 1300? Pred vznikom kostolíka sa na týchto miestach rozprestiera časť poddanskej osady Hlohovec (nálezy datované do 12. až polovice 13. storočia), zničenej tatárskym vpádom.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 73)

J. Lukačka uvádza, mestský špitál dala dostavať ku kostolu (kaplnke) sv. Ducha manželka zemepána Mikuláša Konta Klára Kontová v roku 1367, ktorému neskôr darovala majetky.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 168*)

1397

Prvá písomná správa o škole v Hlohovci je z roku 1397. V škole vyučoval farár.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie)*, str. 55)

1367

Mikuláš Kont, zástupca kráľa- palatín, zomiera, doživotné panstvo nad Hlohovcom získala vdova po ňom, Klára. Jej vzťah k Hlohovcu sa prejavil v listine pre hlohovský špitál, kde Hlohovec nazýva „svojim mestom Fraštákom“.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*.)

1387- 1408

Ctibor, pán Beckova niekoľkokrát vpadol na územie hlohovského panstva, útočil na hrad, no moc tunajších zemepánov neoslabil.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie)*, str. 64)

V druhej polovici 14. storočia k budove kostola Všetechsvätých (františkánsky) bola pristavená budova v tvare L. V bezprostrednom okolí kostola a stavby sa rozkladali vyhlbené obydlia.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 75)

15. storočie

V 15. storočí časť obyvateľov stredovekého Hlohovca obývala jednoduché obydlia, zemnice a polozemnice, čiže príbytky buď úplne alebo čiastočne vyhlbené do hlineného podlažia. V tesnej blízkosti domov sa nachádzali prístrešky pre hospodárske účely, jamy na uskladnenie obilia a dielne remeselníkov buď vyhlbené do zeme, alebo postavené na kolovej

⁶ Pozn. spracovateľa: pravdepodobne je v texte chybné uvedené patrocínium kostola a zrejme sa jedná o kostol sv. Michala

konštrukcii. V stredoveku okrem domov bohatých mešťanov a zemanov kamennou stavbou bolo len sídlo feudála (hrad), budova kostolíka sv. Ducha so špitálom, farský kostol Všetichsvätých s františkánskym kláštorom. Centrom Hlohovca bolo námestie s pravidelným štvorcovým pôdorysom a s farským kostolom v strede. Z neho lúčovite vychádzali jednotlivé ulice. Tu sa koncentrovali zemianske kúrie, panské domy a kamenné príbytky bohatých mešťanov, postavené zväčša v 15. storočí.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 37)

O živote obyvateľov je známych len niekoľko údajov: Jedno odvetvie-hrnčiarstvo dosvedčuje nález hrnčiarskych pecí a keramiky z 15. storočia.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 68*)

Začiatkom 15. storočia sa je po prvý raz doložená židovská komunita v Hlohovci. Židia sa tu usadili s dovolením zemepánov Ujlakyovcov. Konkrétne je uvádzaný v prameňoch žid Abrahám, ktorý v roku 1419 od mešťana Petra Tara kúpil dom na námestí oproti farskému kostolu, ktorý predtým prislúchal mestskému špitálu).

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 166, 168*)

V dikálnom súpise z roku 1452 sa uvádza, že Nový Hlohovec mal 118 zdanených usadlostí, Starý Hlohovec 40 a Svätý Peter 23. V meste sa uvádza 315 domov a v Svätom Petre 74, pričom sú v Hlohovci zmieňované kamenné domy (domu lapidea) patriace ku gotickému jadrú mesta.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 165, 166*)

J. Lukačka uvádza, že Hlohovec bol v tomto období remeselnícko- obchodným centrom dolného Považia (po udelení práva konať svätomichalský jarmok jeho význam len vzrástol).

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 166*)

V roku 1400 bohato obdarovala Klára Kontová špitál - stará budova, ktorá tu stojí vyše 40 rokov, už neslúži, hoci mestečko prispieva na jej údržbu. Aby sa mohol vystavať nový, väčší špitál, daruje mu Klára spolu s vnukmi o. i.:

- kamenný dom v meste pri farskom kostole spolu s jednou usadlosťou vedľa špitála pri Váhu.
- kúpeľ postavený pri špitáli
- ďalšie tri usadlosti blízko kúpeľa oproti Váhu

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 62*)

V darovacej listine sa o. i píše: ... naproti špitálu nachodiaci sa kúpeľ...

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 2.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 54*)

1401

Bula pápeža Bonifáca IX. Z 8. 4 1401 informuje, že sa udeľujú odpustky špitálskej kaplnke sv. Ducha v Hlohovci a ďalším cirkevným stánkom v mestečku. Je to kaplnka Panny Márie, farský kostol sv. Petra, kostol sv. Mikuláša a Všetichsvätých. Z farskej školy pri farskom kostole odchádzali študenti na univerzitu do Viedne. V matrike univerzity sa ako prvý Hlohovčan uvádza v roku 1401 Bartolomej Gluis.

(PASTOREK, Ivan: *Archeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 37)

Do začiatku 15. storočia možno datovať jadro farského kostola sv. Michala. Bol postavený podľa katedrály sv. Martina v Bratislave. V čase husitských výprav - v 30. rokoch 15. storočia- bol opevnený a v jeho bezprostrednej blízkosti sa do polovice 18. storočia rozprestieral cintorín.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 70*)

1403

Začiatkom leta sedmohradský vojvoda Štibor dobyl po ťažkých bojoch Hlohovec, majetok svojho zaťa Ladislava Ilockého (Ujlakyho). Štibor tento majetok užíval niekoľko rokov.

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 166*)

1430

Výsady Starého Hlohovca z roku 1365 znovu potvrdila Anna, manželka Ladislava Ujlakyho a jej švagor Mikuláš. Správy panstva sa ujíma Anna, ktorá chce, zrejme v snahe postaviť Starý Hlohovec na úroveň Nového Hlohovca- Freistadtu, zvýšiť počet obyvateľstva. Preto zaručuje všetkým slobodným obyvateľom, ktorí sa tu chceli usadiť, bezpečný príchod. Okrem toho im povoľuje na opustených miestach stavať dom a tým obyvateľom, čo sa tu usadia, odpúšťa na 4 roky všetky dávky.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 66*)

V 15. storočí sa uvádza gotický hrad s románskym jadrom je podľa všetkého identický s pôdorysom zámku, o čom svedčia i časti niektorých architektur, rámcovo datované do 15. storočia. Ide o nárožnú juhovýchodnú baštu, južné obvodové murivo a oporný obdĺžnikový pilier. V jadre je gotická i kaplnka s opornými piliermi a polygonálnym uzáverom presbytéria.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 67*)

V čase husitských vojen (okolo roku 1430) bol farský kostol obohnáný múrom.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie. Obzor, Bratislava 1968, str. 204*)

Okrem opevnenia kostola strážila príchod od mesta ku kostolu veža, vybudovaná ako súčasť fortifikácie. Táto veža, nazývaná neskôr Lehelovou, dnes už nestojí. V roku 1884 bola totiž úplne zbúraná. Názor, že bola pamätníkom starého maďarského vojvodu Lehela, neobstojí, rovnako ani to, že ju Turci vystavali ako minaret. Turci ju akiste iba opravili, keď stavali opevnenie mesta, čo dosvedčuje jej renesančná úprava cimburia.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 204*)

1431

V roku 1431 husiti spálili most cez Váh, obyvatelia v strachu pred nimi opevnili farský kostol.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 27*)

V roku 1431 husiti obsadili most cez Váh a pri odchode ho spálili (okolo 19. októbra). Začiatkom novembra, pri ústupe pred uhorským vojskom, ich zastavil spálený most. Na druhú stranu Váhu prešli až pri Ilave. Okrem spáleného mesta niet správ o väčších škodách, ktoré by bol Hlohovec od husitov utrpel. Ba pre krátkosť času, ktorý tu husiti strávili, ani nebolo možné lepšie opevniť mesto. Nepoznáme stanovisko obyvateľov Hlohovca k husitom a ich učenie.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 64*)

Hlohovec bol dlhú dobu pod sídlom husitským a Jiskrovým. Hlohovčania bojovali v radoch husitov; v 30 rokoch 15. storočia pod vedením husitského vodcu Blaška previedli Hlohovčania revoltu, obyvateľstvo sa pridalo k husitom. V roku 1423 prechádzala Hlohoveckom prvá husitská výprava pod vedením Žižku späť na Moravu.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1.diel, 1993(obnov. vydanie), str. 27*)

1446

V tom čase, keď v Uhorsku narážajú na seba záujmy kráľovnej Alžbety a uchádzača o uhorský trón Vladislava I. Jagelovského, neskoršie zas Alžbety a Jána Hunyadyho, obsadil hrad Hlohovec Pankrác zo sv. Mikuláša. Proti nemu zaútočil v roku 1446 Ján Jiskra s 8 000

vojakmi, ako zástupca záujmov kráľovnej a malého Ladislava Pohrobka a Pankráca z Hlohovca vyhnal. Nato hrad sám osídlil, dal ho opevniť a tak ho získal späť pre kráľovnú a pre zemepána Hlohovca.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 65)

Bratríckemu hnutiu boli naklonené nižšie a stredné vrstvy obyvateľstva, ktoré vstúpili do bratríckeho žoldnierskeho vojska.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 27)

1446- opevnenie hradu bratríckym vojskom.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 27)

1453

Ladislav Pohrobek potvrdil Mikuláša Freyštáckeho (Ujlaky) vo vlastníctve Hlohovca. Mikuláš obdržal touto listinou hrad, Starý Hlohovec, sv. Peter a ostatné osady. Nový Hlohovec bol teda slobodným mestom. Mikuláš bol tak mocným pánom, že po smrti Ladislava sa uchádzal o trón Uhorska ako protikandidát Mateja Korvína.

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 23)

Podľa darovacej listiny hlohovské panstvo predstavoval hrad s mestečkom Novým Hlohovcom a tamojším mýtom i brodom cez Váh, ďalej osady Starý Hlohovec, sv. Peter, Dvorníky a. i.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 66)

V roku 1456 daroval Ladislav V. pevnosť Hlohovec vrátane opevnenia (Lehelova veža) Mikulášovi Ujlakymu.

(Medňanský, L.: Malebná cesta dolu Váhom. Vyd. Spolku slovenských spisovateľov, r.2007, str. 146)

1465

Po skončení bojov s husitmi a bratríkmi dal Mikuláš Ujlaky vystavať pre rád sv. Františka kláštor na konci dnešnej Hlohovej ulice, patriacej Starému Hlohovcu, vedľa prastarej kaplnky. Nedočkal sa dokončenia stavby (1465), a preto v závete prikázal túto úlohu splniť synovi Vavrincovi. Po dokončení tu zriadili školu, v ktorej učili príslušníci rádu. Dnes je kláštor prebudovaný. Pôvodne stálo iba východné krídlo s rozšírenou kaplnkou, prestavanou na kostol Všetichsvätých.

(Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 205)

1479

Ako zemepán Hlohovca podporoval Vavrinec obyvateľov svojho poddanského mestečka i ostatných obcí. Hneď v tom istom roku ako sa stal majiteľom panstva(1479) prišli k nemu zástupcovia Starého Hlohovca s prosbou o zlepšenie postavenia obce. Svoju situáciu opísali veľmi názorne, takže sa im podarilo vzbudiť v mladom zemepánovi záujem o zvýšenie počtu jej obyvateľov, ktorý konkretizoval vo výsadnej listine v roku 1479.

Touto listinou oslobodil Vavrinec všetkých obyvateľov Starého Hlohovca od pozemkovej dane a ich richtára od všetkých daní vôbec.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 68)

1492

Keď utíchli boje s bratríkmi, snaží sa tak panovník, ako aj cirkev priviesť obyvateľov späť k poslušnosti. S týmto zámerom prichádzajú na pomoc františkáni. Usadzujú sa najmä na takých miestach, kde mali silný vplyv husitské myšlienky. Na pozvanie Vavrince Ujlakyho prichádzajú františkáni v roku 1492 i do Hlohovca a stavajú si tu s povolením a za výdatnej pomoci tohto zemepána kostol a kláštor.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 66)

1492

Mikuláš Ujlaky si vyžiadal od pápeža povolenie osadiť v mieste príslušníkov rádu františkánov. Vavrinec Ujlaky (1494-1524) povýšil Starý Hlohovec v roku 1496 na úroveň mestečka. Mohol užívať rovnaké výsady ako Nový Hlohovec.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 23, 31)

Františkáni vybudovali východné a severné krídlo kláštora, čím zanikla kamenná stavba tvaru L a vyhlbené objekty v okolí kostola. K sakrálnemu objektu bola pristavená hranolová veža.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 75)

1496

Zemepán Vavrinec Ujlaky (1494-1524) povýšil Starý Hlohovec v roku 1496 na úroveň mesta. Mohol užívať rovnaké výsady ako Nový Hlohovec.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 23, 31)

Do 15.- 16. storočia možno datovať Lehelovu vežu, ktorá stála do roku 1884 v západnej časti námestia. Bola vybudovaná z kameňa, mala portál s bosážou, kľúčové strieľne a renesančné cimburie. Bola zrejme súčasťou mestského opevnenia.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 72)

1496

Privilégium z roku 1496 je dôležitým medzníkom vo vývine bývalej poddanskej osady Starého Hlohovca. Tým, že jej Vavrinec Ujlaky udelil tie isté výsady ako užívajú mešťania Nového Hlohovca, povýšil ju na úroveň mestečka. Je pozoruhodné, že dve právne rovnako postavené obce, teraz už mestečká, nesplynuli, ale každá z nich si ešte dlho ponechala svoju osobitosť. Tak Starý, ako aj Nový Hlohovec mal svojho richtára a mestskú radu a zväčša rovnaké výsady. V korešpondencii však vystupuje jednotne richtár a rada mestečka Hlohovec až do 18. storočia. Hoci vo vzťahu k zemepánovi vystupujú obe mestečká samostatne, navonok vystupujú bez odlišného označenia, len ako „oppidum“ Hlohovec. *(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, 68)*

16. storočie

Nitrianska stolica bola od 16. storočia ohrozovaná Turkami.

(Žudel, Juraj: Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 81)

Po ťažení tureckej armády zostali veľké škody, v roku 1599 sa obrátili k Hlohovcu.

(Žudel, Juraj: Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 81)

Najväčšou brzdou osídlenia Hlohovca boli pustošivé vpády Turkov začiatkom a koncom 16. storočia. Turci prepadli mesto v rokoch 1530 a 1599. Vtedy bol Hlohovec z polovice vypálený. Turkov nezastavilo ani opevnenie, ktorého dokladom bola do druhej polovice 19. storočia Lehelova veža. O opevnení svedčia tiež súčasné miestne názvy ako Zábranie, Závalie. Okrem vojen boli pre Hlohovec pohromami povodne spôsobené rozvodneným Váhom, alebo prívalmi vôd z vrškov nad mestom.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 37)

Stredoveké mesto sa nemohlo zaobísť bez kováčov. Ich dielne tvorili nevelké prístrešky s kolovou konštrukciou a pecou umiestnenou v rohu dielne. V 16. storočí kováči obývali predovšetkým ulicu Slov. nár. povstania (pôvodne Kovárska).

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 32)

1576 dal zemepán Hlohovca Július zo Samu podpáliť budovu františkánskeho kláštora, keď predtým z neho vyhnal členov rádu. Kláštor zrejme nebol po vypálení veľmi spustošený, pretože v 80. rokoch 16. storočia bola v budove kláštora zriadená knihtlačiareň.
(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 75)

V 16. storočí sa sv. Peter uvádzal ako mestečko, avšak jeho vývoj ustrnul, až napokon ako dedina sa stal súčasťou Hlohovca.
(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 37)

S hospodárskym rozmachom v 16. storočí sa osídlenie Hlohovca nielen rozšírilo, ale zvýšila sa i úroveň bývania. Na uliciach pribúdali murované domy, ktorých obvyklou súčasťou boli pivnice. Najstaršie murované pivnice boli z kameňa, s portálmi zo zmiešaného muriva a od 17. storočia tehlové suterény. Nechýbali ani pivnice jednoducho vyhlbené do zeme.
(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 37)

V 16. storočí musel Váh narobiť veľké škody, pretože nitriansky stoličný stavovský snem žiadal regulovanie rieky.
(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie)*, str. 50)

Koncom 15. a začiatkom 16. storočia prebehla prestavba kostolíka sv. Ducha.
(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 72)

V 16. storočí, keď do Hlohovca prišli Maďari, ktorí ušli z Kecskemétu pred Turkami, dostali k dispozícii špitálik s príslušnými majetkami.
(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968*, str. 204)

1523

V období vrcholného feudalizmu bolo v Hlohovci 15 cechov. Najstarší bol obuvnícky (artikuly z roku 1523). Cech zámočníkov vznikol v roku 1599, krajčírov 1602, remenárov 1613, gombičkárov a hrnčiarov 1635.
(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 33)

1524- 1524

Jeden rok patrilo panstvo Hlohovec s hradom a mestečkom kráľovskej pokladnici, ktorej pripadlo ako odúmrt'.
(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968*, str. 73)

1525

V roku 1525 hlohovecké panstvo kráľ Ľudovít II. daroval Alexejovi Thurzovi. Predmetom tejto donácie je hrad Hlohovec aj s mestečkom Novým a Starým Hlohovcom a osadami sv. Petrom, Dvorníkmi, Bojničkami.
(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968*, str. 73)

Po nástupe Thurzovcov boli obyvatelia Hlohovca ťažko skúšaní tureckým nájazdmi a vojskami v protihabsburských povstaniach.
(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*. Str. 9)

1525

Zasadal krajinný snem stavov, ktorý rozhodol darovať hlohovecké statky Jánovi Zápoľskému. No kráľ Ľudvik II. sa nepodrobil uzneseniu snemu a daroval ich Alešovi Turzovi.
(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie)*, str. 28)

1530

Najstaršia správa o Židoch je z roku 1530, keď bolo v Hlohovci vraj priemerne 200 Židov. (Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 38)

1530

V roku 1530 prichádzajú Uhorsku na pomoc proti Turkom poľskí kozáci, ktorí sa dočasne usadili v Hlohovci. Pod vplyvom týchto udalostí bojové nadšenie Turkov opadá. Vojsko sa zastaví na Uhorskej nížine, odkiaľ podniká pustošivé lúpežné výpravy. Prichádzajú až k Hlohovcu, ktorý vypália. Odvtedy sem turecké výpravy často prichádzajú rabovať, mestom však prechádza neraz i cisárske vojsko a pomocné cudzie vojenské útvary. Hrad a mesto Hlohovec sa opevňujú aj v nasledujúcich rokoch. Kastelán Štefan Kriva si žiada od Trnavy talianskych staviteľov na opravu bašty (1539). V Hlohovci nastal veľký ruch. Časť domáceho obyvateľstva uteká pred Turkami najmä do bielohorskeho kraja a do Hlohovca prichádzajú Maďari, taktiež utekajúci pred Turkami.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 83)

1543

Zomrel Aleš Thurzo, jeho statky dedili dve dcéry, Anna a Alžbeta, z ktorých Alžbeta vládla ďalej nad Hlohovcom spolu s tromi manželmi - prvý Hieroslav Pernstein, ktorý prehrál v kartách celý Hlohovecký hrad, druhý Adam Ungnad, ktorý ako prvý zanechal katolícku vieru a stal sa evanjelikom a tretí gróf Július zo Salmu, ktorý potvrdil výsady hlohoveckých poddaných.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 30)

1559- 1562

V kanonickej vizitácii z roku 1559 sa uvádza, že kostol sv. Petra i kaplnka nad cintorínom v Hlohovci sú vo veľmi zlom stave. Ďalší vizitátor v roku 1560 zisťuje v Hlohovci 3 cirkevné objekty a troch farárov. Farský kostol je vo veľmi zlom stave, kostol pri špitáli je zachovalejší. Pôsobia v ňom dvaja kňazi - správca špitála a kňaz v špitálskom kostole. V roku 1562 pôsobí v Hlohovci aj Maďarský kňaz, ktorý sem prichádza s početnými maďarskými rodinami.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 89)

V roku 1563 je datovaná renesančná krstiteľnica farského kostola zdobená reliéfnym rastlinným dekórom a vrcholnou plastikou baránka.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 71)

1576

Kláštor bol 28 rokov opustený a katolíci Starého Hlohovca boli nútení uchýliť sa do špitálskeho kostola. Škola s kláštorom bola premiestnená k hradu.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, Obzor, Bratislava 1968, str. 205)

1581

V roku 1581 má už aj Hlohovec svoju tlačiareň. Založil ju Valentín Manckovič, a hoci tlačiareň pôsobila v Hlohovci iba štyri roky, vytlačil v nej Manckovič viac maďarských a latinských kníh, najmä náboženského obsahu. Medzi nimi i knihu hlohovského rodáka Jána Pruna Fraštackého a latinské dielo Štiavničana Pavla Kyrmezera, známeho autora komédií. Kníhtlačiarska dielňa bola umiestnená vo františkánskom kláštore, ktorý v tom období patril evanjelikom.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 90)

1582

Ján Pruno sa vrátil do Hlohovca v roku 1852 a stal sa rektorom školy. Za svojho pôsobenia v Hlohovci napísal a vydal latinsko- slovanský katechizmus, ktorý bol vytlačený v roku 1852. Neskôršie prešiel Pruno za vychovávateľa k Jurajovi Thurzovi, odtiaľ do Trenčína, kde pôsobil ako skladateľ náboženských piesní.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 90)

1585

Pustošil mor vo všetkých obciach.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 52*)

Pred rokom 1590 bola majiteľkou mesta a hradu dcéra Alžbety a Júliusa zo Salmu, Anna Salmová, od roku 1590 jej manžel. Po ich smrti nastal o Thurzovské majetky spor. V roku 1600 sa stali majiteľmi Stanislav a Krištof Thurzovci, neskôr sa stal jediným vlastníkom Stanislav, palatín Uhorska. Od roku 1626 spravovala panstvo vdova po Stanislavovi Anna a o 3 roky jej synovia Adam a Michal. Neskôr si panstvo rozdelili, vlastníkom Hlohovca sa stal Adam (mesta i hradu), ktorý však v roku 1635 zomrel bez potomkov.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 28*)

1596

Thurzovci uznali a potvrdili obyvateľom Hlohovca (resp. Hlohovcov) všetky privilégia, ktoré im prideliť zemeptani v minulosti.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 86*)

Stanovili počet členov mestskej rady na 12 prisazných. Richtár a mestská rada sa riadili inštrukciami vydanými Stanislavom Thurzom. Podľa nich sa mal mestský magistrát starať predovšetkým o pokoj v meste a bezpečnosť jeho obyvateľov.

V 16. storočí, v období panstva Thurzovcov, existovala okrem dvoch mestských samospráv (Nového a Starého Hlohovca) i ďalšia - predstavenstvo mestečka Sv. Peter. V 17. storočí sa utvorilo 5 samostatných celkov s osobitnými richtármi a mestskou radou.

Mestské rady však riešili samostatne iba záležitosti im prislúchajúcej časti navonok vystupovali spoločne. Symbolom mesta bol erb s dvoma brvnami v štíte, odvodený od erbu prvých Újlakyovcov. Okrem toho znakom Hlohovca bol lev s ružou (odvodený od erbu Thurzovcov) a obraz sv. Michala, patróna hlohovskej farnosti.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 35*)

1598 - 99

V roku 1598, keď preberal Thurzovské majetky Stanislav Thurzo, robil sa súpis zničených a vypálených dedín. Samo mestečko Hlohovec bolo spolovice vypálené. V roku 1599 prešiel cez Hlohovec dovtedy najsilnejší útvar tureckého vojska, ktorý spôsobil ešte väčšie škody než dovtedajšie lúpežnícke oddiely.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 84*)

Okolo roku 1604 bol františkánsky kláštor opravený a v ňom umiestnená vyššia škola luteránska.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 32*)

17. storočie

V 17. storočí územie Nitrianskej stolice, do ktorej patril aj Hlohovec, ohrozovali pustošivé Turecké nájazdy. Po roku 1606 sa po Žitavskom mieri dostala veľká časť územia na západ od toku Nity do držby Ostrihomského sandžaku. Priame ohrozenie Turkami pretrvalo do poslednej tretiny 17. storočia (1685 - oslobodenie Nových Zámkov)

(Štefánik, Martin- Lukačka, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku, SAV, Bratislava 2010, str. 165*)

Začiatkom 17. storočia stáli nad mestom dva hrady, vonkajší a vnútorný. Podľa inventára hradov z 13. 3. 1622 bol vonkajší hrad opustený, stála tu bašta s bránou a bytom polkorába.

Vo vnútornom hrade sa nachádzalo hradné nádvorie a podobne ako vonkajší hrad mal bránu, ktorá sa zatvárala tromi zámkami a reťazami.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 68)

Pre urbanistický rozvoj Hlohovca od začiatku 17. storočia do polovice 19. storočia je príznačné, že po stovkách rastúce obyvateľstvo sa dlho tiesnilo v starých uliciach. Väčšie členenie je zrejmé až na sklonku feudalizmu (v súpise z roku 1847). Napriek tomu sa značne mení vnútorná tvárnosť ulíc. Už v 17. storočí bolo možné sledovať, ako sa medzi meštianske domy, zemianske kúrie a želiarske chalupy vkladajú panské domy a verejné budovy.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 110)

1605

Obaja Thurzovi sa pridali k povstalcovi (Bocskayho povstanie), ktorí v roku 1605 mali pod svojou vládou celé Slovensko a obsadili aj Hlohovec. Kráľ Rudolf, ktorý ako katolík chcel zúčtovať s protestantmi, bol prinútený v roku 1606 zjednať tzv. viedenský mier. Ten však trval len do roku 1608.

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 34)

Pri Bocskayho vpáde zhorelo pol Hlohovca (1605-8)

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 34)

1606

Obyvateľstvo Hlohovca si vydýchlo až v roku 1606, keď cisár uzavrel s Turkami mier na 20 rokov.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 84)

V tomto období bol farský kostol tiež evanjelický. Veža bola zničená pravdepodobne v priebehu tureckých vojen.

(Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 205)

Stanislav Thurzo dal v roku 1610 postaviť vrchnú časť veže farského kostola. Svedčí o tom kamenná tabuľa pod gotickým oknom veže kostola.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 70)

1617

Obraz mesta a prehľad obyvateľov podáva Urbár panstva Hlohovca z roku 1617, ktorý opisuje obyvateľov menovite podľa ulíc. Samotný Hlohovec rozdeľuje na 3 časti: Nový Hlohovec so špitálom, Starý Hlohovec so Zábraniom a Sv. Peter. Jadro Nového Hlohovca tvorí námestie s 50 usadlosťami, z neho vyúsťuje Nová ulica (39 usadlostí) s nemeckou farou a viacerými príbytkami remeselníkov. Nasleduje Židovská ulica (32 usadlostí), Kovárska ulica (66 usadlostí) a najväčšia Zámocká so 185 usadlosťami, medzi ktorými stojí fara a školský pozemok. Na okraji sa tiahne Lúčna ulica (57 usadlostí). Mestská chudoba obýva Žabí hrádok, t.j. priestranstvá pred mostom a pod majerom. Obyvatelia tejto ulice neplatia dane, ale slúžia v pivovare a na hrade.

Zvláštne miesto v Urbáre má špitál so svojim okolím ako osobitná štvrť, kde stojí 31 usadlostí i so záhradami a s kúpeľom, maďarskou školou a maďarským kostolom. Štvrť má vlastného richtára. Špitál mal bohaté dôchodky z početných nemovitostí. Všetci obyvatelia štvrte mali predpísané roboty pre špitál.

Starý Hlohovec rozdelený na dve časti má spolu 81 domov. Jediná verejná budova je mestský dom pri bráne, v ktorom sa zdržiavajú drábi a mestský vrátnici. Blízke Zábranie má 54 usadlostí. Obyvatelia podliehajú richtárovi zo starého Hlohovca. Svätý Peter má 80 domov. Sú tu dva mlyny (mestečko Svätý Peter), 2 výročné trhy preniesli do Nového Hlohovca (resp. všetky tri časti mali spoločné trhy z čoho najviac ťažil Nový Hlohovec a panstvo).

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 87)

1620

Stanislav Thurzo bol v roku 1620 vymenovaný Betlenom (veliteľom povstaleckého vojska) za župana stolice. Dostal poverenie na verbovanie protestantskej armády. Ich zrážka s kráľovskými vojskami bola pod Hlohovcom, no jazdeckto kráľa Ferdinanda bolo v presile. Po hlohoveckej bitke sľúbil kráľ Forgáčovi Thurzovské panstvo. V roku 1621 však Bethlen uzavrel s kráľom mier, takže majetky ostali Thurzovcom.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 35*)

V 17. storočí sa v Hlohovci konalo už osem výročných trhov.

(*PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 31*)

Starý hrad bol opustený už na jar 1622 a musel zaniknúť ešte pred rokom 1668, lebo na mape z tohto roku už nie je objekt zaznačený.

(*Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie. Obzor, Bratislava 1968, str. 199*)

Z inventáru z roku 1622 vyplýva, že hrady boli tri. Zvyšky starého hradu nájdeme podnes nad Urbánkom, na mieste vnútorného je postavený kaštieľ a zvyšky vonkajšieho nájdeme v panskej záhrade.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 36*)

1623

Betlenove vojská znovu obsadili hlohovecký hrad. Thurzo však už bol na strane kráľa a preto dal Bethlen všetky Thurzove pevnosti zničiť.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 37*)

V 17. storočí prebiehala obnova budovy františkánskeho kláštora Stanislavom Thurzom. Do 17. storočia je datovaná najvýznamnejšia profánna budova na námestí - hotel Jeleň. Z tohto obdobia pochádza stavebné jadro dvojpodlažnej budovy s oblúkovými arkádami vnútorného dvora a zaklenuť priestorov prízemnia.

(*PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 72*)

Pozostatky oblúčkovej atiky na severnej strane hotela Jeleň nasvedčujú, že bol náročnou budovou. Fasáda bola upravená v neoklasicistickom slohu a budova bola rozšírená smerom do námestia. Vedľajšia budova má tiež renesančný základ a na priečelí je erb mesta Hlohovca. Je to bývalá panská kúria s kamenným portálom, ktorá neskoršie slúžila ako slúžnovský úrad a do roku 1929 ako okresný úrad a okresný súd.

(*Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 209*)

Najväčšou zásluhou Stanislava Thurzu o kultúrny život v Hlohovci je, že dal obnoviť budovu františkánskeho kláštora a založil gymnázium. Nezachovali sa bližšie údaje o činnosti a učiteľoch gymnázia v Hlohovci, ktoré sa považovalo za jeden z najvýznamnejších kultúrnych ústavov tohto obdobia na Slovensku. Po smrti Stanislava Thurzu (1626) pravdepodobne zaniklo.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 91*)

1637

Po smrti posledného Thurzu siaha po rozsiahlom panstve Thurzovcov uhorská komora, ktorá ho zaberá dňom 27.1.1637. Panovník vyriešil spor Thurzovské dedičstvo tým, že celé panstvo predal Adamovi Forgáčovi. Sedemdesiat rokov panstva Forgáčovcov nad Hlohovcom patrí k najťažším v dejinách hradu a mesta. Roky 1639-1663 sú poznačené novými protihabsburským povstaním Juraja Rákoczyho, prepádmi Turkov, ďalších 20 rokov (1663-1683) žilo konečne mesto a panstvo pod nadvládou Turkov a konečne v poslednej fáze, po kratšom medziobdobí pokoja sa zemepán Hlohovca osobne zaplieta do povstania Františka Rákoczyho II.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie. 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 93*)

V 30 rokoch 17. storočia, keď Hlohovec už patril Forgáčovcom, bol radikálne prestavaný kláštor františkánov, o čo sa postarali Forgáčovci. Po tejto oprave sa až doteraz vzhľad budovy nezmenil.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 75)

1637

Za čias protireformácie boli všetky kostoly i kláštor vrátené katolíkom a františkáni sa dostali späť do kláštora, ktorý ležal v troskách. Opravu kláštora začala matka Adama Forgáča, Katarína v roku 1637, Adam ju dokončil.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 205*)

1644

Povstalecké a cisárske vojská veľakrát prechádzali Hlohovcom, po prvýkrát na jar r. 1644. Vtedy prešlo cez Hlohovec cisárske vojsko a usadilo sa medzi Hlohovcom a Šintavou. Povstalci pod vedením Pavla Bornemiszu postupovali na Hlohovec od Čachtíc. V lete prešlo cez Hlohovec 54 000 vojakov cisárskeho vojska na Moravu.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 93*)

1645

Rákocziho vojsko so švédskou posilou prešlo od Ripnian cez Hlohovec na Senicu.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 94*)

1645- 1683

Turecká okupácia Hlohovca od roku 1642 do roku 1683.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 98*)

Prestavba kostola sv. Ducha sa uskutočnila pred rokom 1647. Bol zaklenutý, postavený triumfálny oblúk a vybudovaná kamenno-tehlová menza hlavného oltára.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str.74)

1647

Civilnú tvár Hlohovca ukazuje Urbár z roku 1647. V zásade je podobný ako spomínaný Urbár z roku 1617, avšak sú v ňom menšie zmeny. Schéma ulíc zostáva, počet obyvateľov je približne rovnaký. Na námestí Nového Hlohovca, pribudla grófska kúria, sústreďuje sa tu zámožnejšie obyvateľstvo. K šiestim usadlostiam sa pripisujú mlyny ležiace na Váhu, a to jeden k fare, jeden patrí k mestu, jeden cechom mäsiarov, ostatné sú v rukách súkromníkov. Na Kovárskej ulici pribudlo niekoľko maďarských mien, ale aj naďalej jadro obyvateľstva tvoria Slováci. Zmeny nastali na Lúčnej ulici, kde stojí panský pivovar. Na zámockej ulici je obyvateľstvo-zväčša v službách panstva- len slovenské. Aj tento Urbár spomína faru a školu. V osade chudobných – Žabom hrádku, je 15 opustených usadlostí. Urbár spomína richtára a 11 členov rady tejto samostatnej štvrte mestečka. Opäť sa uvádza richtár pri špitálskej štvrti, maďarská škola a fara, ale mená obyvateľov sú všetky slovenské. Pomery v Starom Hlohovci sa nezmenili, na Zábrání si však na dvoch opustených usadlostiach postavili mnísi-františkáni dom.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 94*)

1648

Ukončenie 30 ročnej vojny Vestfálskym mierom prinieslo pokoj i pre Hlohovecko. Tento mier však trval len do roku 1660.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 94*)

1656

Z listiny z roku 1656 sa dá usúdiť o tom, že i v Hlohovci bola Židovská ulica. Od návratu Židov z emigrácie im bola mestách vykázaná štvrť, v neskorších mestečkách aspoň ulica alebo ulička. Je nápadné, že okolo židovského kostola býva podnes veľmi mnoho Židov.

Časť medzi katolíckym kostolom a špitálom a ústie Hlohovej ulice je husto obývaná Židmi. Okolnosť, že židovský kostol, škola, dom rabína, židovský kúpeľ sú pohromade a práve v tejto časti mesta, mohlo by sa súdiť, že vykázanou štvrtou Židov bola táto čiastka Hlohovca. Najstaršie hroby na hlohovskom židovskom cintoríne. Najstaršie hroby na hlohovskom židovskom cintoríne sú asi 250 ročné.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra. 1.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 50*)

1663

25.9.1663 Turci dobyli Nové Zámky. 28.9.1663 vyzval Budinský paša Bratislavu, Hlohovec a Trenčín, aby sa vzdali. Po páde Nových Zámkov dal kráľ Leopold uväzniť Adama Forgácha ako zradcu. Po roku ho síce omilostil, avšak Forgách našiel veľkú časť svojho panstva pod tureckou nadvládou.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 95*)

Po dobytí Nových Zámkov sa hrad Hlohovec vzdal bez boja. Vojsko vyprázdnilo obec i hrad. Viedenský poslanec Neuman písal 8.11., že Turci hrad podpálili. Cestovateľ Evlia Csebel, ktorý sa zúčastnil s tureckým vojskom dobývania Hlohovca, píše: „Pri rieke Váhu stál malý tehelný, ale pevný hrad, ktorý dobýjal Kibler Mustafa paša“.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 42*)

Po roku 1663, keď Turci opevnili hrad, bolo celé mesto obohnané palisádami. Vstup umožňovali brány, pravdepodobne štyri. Nedávno vykopali časť základov zo severnej bašty. Brány museli mať padacie mosty, lebo priekopa lemujúca opevnenie bola podľa správ napustené vodou. Dodnes sa zachovali zvyšky priekopy a pomenovanie časti mesta Závalie a Zábranie.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 207*)

1663- 1683

Vzťahy medzi okupovaným Hlohovcom a Turkami upravovala listina z 12.11.1663, v ktorej Ahmet paša vzal Hlohovec a okolité dediny do ochrany, za čo museli platiť dane a zaobstarávať zásoby potrebné pre turecké vojsko. Po obsadení Turkami bol Hlohovec začlenený do tureckej správnej organizácie. V rokoch 1663-1683 patril do novozámockej provincie, do obvodu Nitra, ako jedna z 12 väčších dedín. V roku 1664, pod menom Galgofča, figuroval spolu s ďalšími lokalitami JZ Slovenska v tureckom daňovom súpise.

(*PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 29*)

1664

Vo Vasvárskej mierovej zmluve (podpísaná 10.8.1664 medzi cisárskymi vojskami a tureckou armádou) si kráľ Leopold I. vymienil povolenie postaviť namiesto stratených Nových Zámkov pevnosť, ktorá by chránila pred tureckým vpádmi habsburskú časť Uhorska, Západné Rakúsko, Moravu a Čechy. Komárňanský veliteľ Ľudovít de Souches vybral miesto naproti najzápadnejšej tureckej pevnosti Hlohovcu.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. Diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 97*)

20 rokov bol Hlohovec pod tureckou nadvládou. Sprvu mal funkciu pohraničného hradu, preto ho Turci prebudovali. Pôvodný hrad ponechali ako jadro väčšej osemuholníkovej pevnosti. Okolo mocných hradieb vykopali valy a urobili násypy. Súčasť opevnenia tvorili aj bašty, z ktorých jedna, tzv. Lehelova veža, ostala ešte v 80. rokoch 19. storočia. Na hrade sídlila pomerne silná posádka, ktorá občas porušovala prímerie a robila výpady najmä na druhú stranu Váhu.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 97*)

Po roku 1663, keď Turci opevnili hrad, bolo celé mesto obohnané palisádami. Vstup umožňovali brány, pravdepodobne štyri. Nedávno vykopali časť základov severnej bašty. Brány museli mať padacie mosty, lebo priekopa lemujúca opevnenie bola podľa správ napustená vodou. Dodnes sa zachovali zvyšky priekopy a pomenovanie časti mesta Závalie a Zábranie. Pôvodné urbanistické riešenie mesta sa zachovalo dodnes. Na

štvoruholníkovom námestí, pôvodne dláždenom mačacími hlavami, kde sa konali širokoďaleko známe jarmoky, je dnes park. Námestie bolo súvisle obstavané, nadväzujú naň bočné ulice.

(*Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 207*)

1676

Svedectvom vymáhania daní a naturálnych dávok od Hlohovčanov sú turecké listiny z roku 1676 písané po maďarsky. Hlohovský richtár sa na vyberanie rôznych poplatkov sťažoval u budinského pašu, o čom svedčí list zo 4.9.1676, v ktorom účtovník Sáhíb nadával predstaviteľom mesta za prednesené sťažnosti.

(*PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 29*)

Z doby tureckej zostalo u nás mnoho pamiatok. Podľa jednej správy i kaplnka sv. Anny a to ako minaret. Pri nej vraj stála tenká vysoká vežička, ktorá po odchode Turkov bola zbúraná a vystavená dodatočne terajšia vežička nad vchodom. Guľatý tvar kaplnky, vysoko nad zemou ležiaca podlaha, schodový príchod by nasvedčovali tomuto názoru. Evlia Čelebi, cestovateľ tej doby, poznamenáva, že pred príchodom Turkov pri Váhu stál malý štvorhranný hrad, ktorý Turci prestavali na 8-hranný. Starý Hlohovec v novom hrade sa stal vnútorným hradom, lebo vojsko Kiblili Mustafa bašu vykopalo valy a jarky okolo veľkého predmestia, obkľúčilo ho priehradami a vystavilo 8 bášť, okolo ktorých vykopali hlboké jarky a zaviedlo do nich vodu Váhu. Nad „Beranom“, v mieste, kde sú dom pána Szilárda a Steinra, naproti bráne farského kostola, stála ešte v minulom storočí jedna z týchto bášť, ktorá bola pomenovaná vežou Lehelovou. Zbúraná bola pri úprave cesty „Hore Beranom“. Ešte i podnes máme mnoho pivníc, veľmi dlhých, ktoré pochádzajú z týchto čias. Z hradu viedla vraj podzemná chodba pod Váhom až za Beresek (Šulekovo). V tej dobe bola obec opevnená valmi a mala brány. Jedna z nich bola pri kláštore (Zábranie).

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 44*)

Hlohovec hral dôležitú rolu v poslednej etape tureckého panstva v Uhorsku. Bol pohraničnou pevnosťou so stálou tureckou posádkou.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 45*)

1683

Krátko po bitke pri Viedni opustili Turci hrad Hlohovec a ešte v roku 1683 sa sem vrátili Forgáčovci. Keď Adam Forgách v roku 1680 zomrel, ujala sa Hlohovca vdova po ňom Anna. Tunajšie majetky našla vo veľmi zlom stave. Obnova spustošeného hradu, mesta i panstva vyžadoval viac peňazí, ktoré si Anna musela požičať. Viacerí slobodní obyvatelia, najmä z Hlohovca jej ponúkli pôžičky, za ktoré dostávali vo forme úpisov domy a iné nemovitosti v mestečku a na okolí. Viaceré domy a iné nemovitosti darovala predovšetkým úradníkom panstva, ktorí sa oň starali počas tureckej nadvlády.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 98*)

Aj dom na Hlohovej 6 bol obdarený výsadami.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie)*)

1683

Povodeň z roku 1683 zničila jednu hlavnú ulicu mesta a celú obec veľmi poškodila.

(*Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 50*)

Po roku 1683

Po odchode Turkov z Hlohovca sa Anna Forgáčová okrem iných stavieb, pustila aj do opravy poškodeného františkánskeho kláštora. Počas týchto opráv Anna zomrela a opravu kláštora dokončili už jej synovia Adam ml. a Šimon, ktorí v roku 1689 prevzali správu panstva do svojich rúk.

(*Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 98*)

18. storočie

Od roku 1700 už hlohovecký hrad nemá veľký vojenský význam. Preberá ho pevnosť Leopoldov.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 47*)

V roku 1700 dal Šimon Forgách pristavať k lodi františkánskeho kostola oktogonálnu kaplnku.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 76*)

Na hlohovskom hrade nastali radikálne zmeny v roku 1704, keď bola odstránená severná bašta.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 200*)

Na ulici SNP (pôvodne Kovárska ulica) sa spomína 66 prevažne štvrtinových usadlostí. Ulica SNP bola v tomto období ukončená mestskou bránou, pri ktorej stál dom, v ktorom bývali mestskí drábi.

(Pachanská, Katarína, PhDr.: *K historickej topografii mesta Hlohovec, historicko-archívny výskum, SÚPS, Bratislava 1993, str. 11*)

V rámci populácie sa v 18. storočí pri sčítaní ľudu (1785) spomína Hlohovec ako mestečko s väčším podielom šľachty v zložení obyvateľstva.

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 88*)

Hlohovec je podľa lexikónu sídiel v roku 1773 uvedený ako oppidum (mestečko).⁷

(Žudel, Juraj: *Stolice na Slovensku, Obzor, Bratislava 1984, str. 87*)

1705- 11 údajne zomrelo v Hlohovci 3300 ľudí na týfus.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 52*)

1706

V roku 1706, za povstania Františka Rákocsyho II. bol hlohovský hrad vyplienený a podpálený. V takomto stave hrad prevzal v roku 1709 Vratislav z Mitrovíc, ktorý ho dal najskôr pokryť slamou, neskôr šindľom. Na jeho rozkaz boli opravené okná, dvere a časť stavby bola zaklenutá. Za Forgáčovcov sa v strede vnútorného nádvorja nachádzala hlboká studňa z tesaného kameňa. K areálu zámku patrili vtedy hospodársky dvor obohnaný múrom, kde boli maštale, izby pre hajdúchov a veľká zaklenutá pivnica. Hospodársky areál dal Václav z Mitrovíc opraviť a rozšíriť o stodolu, izby a kuchyne.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 68*)

1709

V roku 1709 dostalo mesto nového zemepána, českého grófa Václava Jána z Mitrovíc. Po jeho smrti rok vlastnil Hlohovec jeho brat František Karol, a potom majetky znova pripadli kráľovskej korune.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 30*)

V 18. storočí sa realizovala zásadná prestavba farského kostola. Loď kostola bola zaklenutá valenou klenbou s lunetami, gotické okná boli zamurované a boli prerazené nové okná s oblúkovými záklenkami. Z 18. storočia a zo začiatku 19. storočia pochádzajú i sakrálne kamenné plastiky umiestnené v blízkosti farského kostola.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 71*)

⁷ K ustrnutiu vývoja Hlohovca mohlo dôjsť v dôsledku častých zmien majiteľov v priebehu 14. storočia- najmä po roku 1349, kedy stratil svoje privilegované postavenie mesta a v dôsledku častých útokov Tatarov, husitských vojsk a Turkov. Ani v 18. storočí sa napriek svojmu postaveniu v rámci obchodu neuvádza ako mesto.

1710

Prvá lekáreň Nitrianskej stolice bola zriadená v Hlohovci, v roku najväčšieho tyfu (r.1710), terajšia tzv. „Stará apatéka“.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 2.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 52)

1715

Prvý riadny popis obyvateľstva sa previedol v roku 1715. Podľa neho v nitrianskej stolici čo do počtu obchodníkov a remeselníkov na prvom mieste stálo Nové Mesto, za ním Hlohovec a až potom Senica, Nitra, Vrbové, Prievidza.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 45)

V roku 1715 kúpil hrad Hlohovec Juraj Erdödy. Terajší majiteľ ho dal skrásliť. Zbúral najkrajšiu severnú zámockú vežu najvyššiu z hradieb vystupujúcich ďaleko do popredia a obkolesujúcich dve priečelia a urobil terasu, z ktorej je úchvatný rozhľad.

(Medňanský, L.: *Malebná cesta dolu Váhom*, Vyd. Spolku slovenských spisovateľov, r.2007, str. 146)

1720

V roku 1720 prišli na hlohovecký hrad noví, už poslední vlastníci hradu, mesta a panstva-Erdödyovci; prvý Juraj založil pivovar, druhý Anton priviedol panstvo k úpadku. Hospodárske pomery v 18. až 19. storočí vyrovnal Ján Nepomuk a panstvo upevnil Jozef, najvýznamnejší člen rodu. Urobil rozsiahlu prestavbu hradu. Po jeho smrti prevzala panstvo vdova Alžbeta. Posledný majiteľ odišiel z hradu v roku 1945.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*, str. 30)

V roku 1720 býva na Novej ulici okrem troch grófskych kúrií aj richtár. Mnohé z domov sú inšcribované. V panských domoch bývajú: provizor, kastelán a židia (1782). Na Hlohovej ulici (Starý Hlohovec) je v roku 1720 18 šľachtických domov a 4 patrili libertínom. Zábranie, ktoré malo dve časti (Horné a Dolné), sa pôvodne rozprestieralo za mestskými hradbami a siahalo až k Váhu. Malo svoj osobitný kostol a špitál. Stáli tu dve panské pálenice, neskoršie i panská krčma a práčovňa.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 112)

Juraj Erdödy založil v roku 1722 v Hlohovci pivovar.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 115)

Urbáre 1720, 1793, 1808, 1847.

Sieť ulíc zostáva taká ako v súpise z roku 1617. Časom sa však oslabujú rozdiely medzi jednotlivými časťami (Nový Hlohovec, Starý Hlohovec, Špitálska štvrť, Žabí hrádek), čo odpovedá snahe panstva mať ucelené poddanské mestečko. V názvoch ulíc možno pozorovať len menšie zmeny. Definitívne mizne maďarský názov Békavár a štvrť so slovenskými menami najchudobnejších obyvateľov Hlohovca sa trvale uvádza ako Žabí hrádek. Okrem toho niekdajšia Židovská ulica sa premenúva na Nemeckú. Naproti tomu Židia sa sústreďujú najmä na námestí a v príľahlých uliciach, až začiatkom 19. storočia prenikajú na Hlohovú ulicu. Začiatkom 19. storočia sa objavuje jediná nová ulica - Malá.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 110)

Vďaka privilégiám Hlohovec patril k mestám, kde v 18. storočí pulzoval čulý trhový ruch.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov*. Str. 32)

1726

Hlohovecký most cez Váh opravovali Hlohovčania (povinnosť udelená vo výsadnej listine všetkými zemepánmi) veľmi často, pretože Váh ho veľmi často poškodzoval. Každoročne sa viackrát musel opravovať a každých 8-10 rokov znova vystaviť. Táto povinnosť bola zrušená v roku 1726 stoličným snemom na hlohoveckom zasadnutí. Opravovanie mostov prisúdil tým, čo berú príjem z mýtného (zemepánom).

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 1.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 43)

8 januára 1825 potvrdil Juraj Erdödy Hlohovčanom doterajšie právo konať týždenné trhy a výročný trh na sv. Michala, ba dokonca im udelil právo ďalšieho výročného trhu a to na druhý deň po Veľkej noci.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 108)

V kanonickej vizitácii v roku 1780 sa spomína kaplnka na cintoríne ako jedna z verejných sakrálnych stavieb mesta tým, že v roku 1730 bola opravená. Možno predpokladať z pôdorysu a použitého stavebného materiálu, že sa jedná o románsku stavbu.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 76)

1733

V roku 1733 sa spomína na námestí dom slovenského farára a česká škola. Miesto fary a školy však nebolo stále. Koncom 17. storočia alebo hneď začiatkom 18. storočia stála vraj fara na ulici sv. Marka a škola zmenila asi za polstoročie 4 krát svoje miesto. Na námestí stáli prevažne kamenné domy mešťanov, ale i niekoľko roľníckych domov. K domom patrili príslušenstvá, t.j. vinice, kopanice, polia, pálenice, ba v niektorých prípadoch i mlyny, ktoré stáli na rieke Váh.

(Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 209)

1739

Zopakoval sa mor a zdecimoval obyvateľstvo Hlohovca. V obci Svätý Peter zostali živí len traja gazdovia. Po skončení moru putovali Hlohovčania s procesiou do Šaštína a darovali tamajšiemu kláštoru veľký obraz Hlohovca.

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993(obnov.vydanie), str. 52)

Na námestí pred kostolom stojí barokový trojičný stĺp z roku 1739.

(Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie. Obzor, Bratislava 1968, str. 209)

Obraz Hlohovca do Šaštína

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993(obnov.vydanie), str. 52)

1753

V roku 1753 obývalo Hlohovec 160 remeselníkov. Najviac-34 bolo krajčirov, po nich nasledovali obuvníci, čižmári, klobučníci.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 33)

V polovici 18. storočia Erdödyovci postupne prebudovali hrad na pohodlné sídlo. V polovici 18. storočia obývali 37 miestností a užíval zámockú kaplnku. Miestnosti zámku slúžili ako izby a spálne pre majiteľov, izby pre dôstojníkov, miestnosti pre hradného správcu, salóny, kancelárie a kabinety. Väčšina miestností bola už vtedy bohato zariadená barokovým nábytkom, dekorovaná obrazmi, závesmi a zrkadlami. V zariadení interiéru bola i veľká skriňa na lieky. V roku 1748 bola pri farskom kostole Erdödyovcami postavená kaplnka sv. Anny. Nad vstupom do objektu oktogonálneho pôdorysu je erb stavebníkov kaplnky a malá vežička. Ústredný obraz pôvodne pohrebnej kaplnky maľoval vratislavský maliar Ernest Ramanf na základe dohody s Antonom Erdödym.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 71)

V zámockom parku stojí barokový záhradný pavilón a jazdiareň z 18. storočia.

(Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 200)

Na kostolíku sv. Ducha je postavená v roku 1866 vežička, z ktorej sa zachoval iba zvon, datovaný do 1841 s venovaním hlohovského richtára Jána Híroša. V 18. storočí sa uskutočnili dve prestavby, v roku 1781 a 1797, v čase radikálnej prestavby špitálíka. Do polovice 18. storočia sa v okolí kostolíka pochovávalo.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 74*)

1767

Urbárium vydané Máriou Teréziou, vyhlásené v obciach po slovensky roku 1767 určilo v prvom rade, že vnútrojší pozemok poddaného musí mať aspoň joch – dve prešporské merice, pretože gruntovní páni dávali primálne pozemky na dom, dvor a záhradu. Aj v Hlohovci boli gazdovské domy také úzke. Jedine v Hlohovej ulici, na strane od Váhu, sú širšie stavebné pozemky.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 28*)

Niektoré údaje o hospodársko-spoločenských pomeroch v Hlohovci z urbárskej regulácie: Hlohovec patril medzi mestá s významnými stredovekými privilégiami, čo sa odrazilo v 18. storočí aj v tom, že všetka pôda bola vlastníctvom obyvateľov a že mesto neodvádzalo panstvu inú rentu ako peňažnú. Mestskej rade plynuli poplatky vyberané na týždenných trhoch a polovica poplatkov bola z jarmokov. Zrejme ona disponovala aj právom odúmrtie. Prídel z mestskej váhy sa delil medzi panstvo a mesto. Právo predávať víno bolo v rukách jednotlivých mešťanov, ale na osem dní v čase každého z desiatich jarmokov sa víno čapovalo iba v mestskej krčme. Urbár tu zaviedli iba pre takých obyvateľov, ktorí mali pôdu od panstva, a tých bolo len 6 z 356.

(ŠPIESZ, A.: *Hospodársko-spoločenské pomery zemepanských mestách a mestečkách na Slovensku v čase urbárskej regulácie Márie Terézie, Historický časopis, č. 23/75*)

Koniec 18. storočia

Pozoruhodný je počet obyvateľov niektorých zemepanských miest, keď na konci 18. storočia nemalo žiadne slobodné kráľovské mesto okrem Bratislavy, Banskej Štiavnice a Komárna viac 6- 7000 obyvateľov; v Hlohovci bolo 3600 obyvateľov.

(ŠPIESZ, A.: *Slobodné kráľovské mestá na Slovensku v rokoch 1680 až 1780, Edícia História, 1983*)

1781 Starý Hlohovec

Niekdajšia poddanská osada, neskoršie poddanské mestečko Starý Hlohovec už definitívne splynulo s Novým Hlohovcom a od roku 1781 sa uvádza Hlohová ulica. V roku 1782 tu stála i židovská synagóga, rituálny kúpeľ a židovský špitál. Spomína sa 35 inškripcií, panský dom s výčapom.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie. 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 112*)

V roku 1781 sa všetky samosprávy zjednotili a Hlohovec reprezentovala i mestská rada na čele s richtárom. Samostatná zostala iba samospráva Sv. Petra, ktorý bol v tom čase už len dedinou.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 35*)

1792

Pôvodný počet ulíc, ktorý sa nemenil ani pri rastúcom počte obyvateľstva v roku 1792 rozmnožuje prechodne Nový rad. O rok neskôr popri novom názve Zadná ulica (pravdepodobne Malá ulica) sa objavuje ulica Za valmi (Závalie), ktorá vzniká zrejme odštiepením od Zámockej ulice. Hneď začiatkom 19. storočia sa vedľa Novej ulice objavuje menšia ulica sv. Jozefa a Riadok. Od roku 1782 sa na Kovárskej ulici spomína fara, neskoršie pošta a mýto. Na ulici je krčma a niekoľko jatiek.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie. 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 110, 112*)

Z náboženského hľadiska sa situácia v meste oproti 16. a 17. storočiu podstatne nemení. Katolícki zemepáni takmer úplne zlikvidovali evanjelikov, ktorí tu celé 18. storočie nemajú kostol ani cirkevný zbor. Malý počet evanjelikov patrí od roku 1791 k horným Zeleniciam. V 19. storočí dostávajú výhradné miesto na cintoríne na Kalvárii. Katolíckej cirkvi v meste patrí farský kostol, špitálsky, menší kostolík na Zámočnickej ulici a hradná kaplnka.

Františkáni vykonávajú svoju misijnú činnosť, venujú sa i mládeži v novej dvojtriednej škole postavenej v roku 1813.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie. 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 117*)

1792- 93

V roku 1792-93 pribudla funkcia pokladníka. V tomto čase už prestala osobitá voľba richtárov Nového a Starého Hlohovca, Špitálskej štvrte a Žabieho hrádka.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 108*)

1789

Zomrel Ján Nepomuk Erdödy, po ňom prišiel Jozef, ktorý nechal postaviť v barokovom slohu terajší kaštieľ na mieste zhorého zámku a zariadiť terajšiu záhradu.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie). str. 53*)

Zámok je 2- poschodová 5- uholníková budova. Múry sú 180 cm silné; pod bránu až 300 cm. Je v ňom 84 miestností. Zámok s kostolom má 722 kv. siah. Rytierska dvorana má 329 a divadlo 105 kv. siah. Panská záhrada má 96 kat. jutár a v nej jazero, ananásové stromy, 6 pomarančových stromov. Do roku 1893 nebola ohraničená a vstup do nej bol voľný. V tomto roku sa začalo s postupným ohraničením parku. Drôtená ohrada je domácim výrobkom kováčskej dielne v tzv. „Šope“. Panstvo nakúpilo telefónny drôt a z toho robili ohradu, ktorá trvá až dodnes. Po ohradení záhrad vydávalo spočiatku panstvo vstupenky do parku, neskôr bol úplne zatvorený.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 1. diel, 1993 (obnov. vydanie). str. 53, 61*)

1790- 1800

V rokoch 1790-1800 dal Jozef Erdödy postaviť zámok vybavený všetkým prepychom. Vedľa zámku dal postaviť jazdiareň a malú budovu divadla. V tomto terajšom sídle prijímal mnohé vzácne návštevy, v roku 1802 privítal dokonca aj cisára a kráľa Františka I.

(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie. 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 108*)

19. storočie

Koncom 18. a začiatkom 19. storočia sa v súvislosti s rozsiahlou prestavbou zámku zvýšil dopyt po stavebných remeselníkoch. Pod vedením sochára a architekta talianskeho pôvodu Pietra Travagliu tu pracoval so svojimi murármi a tovarišmi vedúci murársky majster Šimon Lehner. Podieľal sa aj na stavbe empírového divadla. V roku 1802 staval ďalšie hospodárske budovy v areáli zámku murársky majster Alojz Fábry, tesársky majster Cyril Filip. V rokoch 1819-24 pracoval na obnove zariadení interiéru zámku Hlohovčan Ján Neff, maliar František Müller vykonával maliarske práce na zámku a v záhradnom pavilóne.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 33*)

Začiatkom 19. storočia bolo v meste už 233 remeselníckych dielní a bolo zaevidovaných 29 druhov remeselníckych profesií.

(PASTOREK, Ivan: *Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 33*)

Stará židovská modlitebňa bola stavaná na terajšom mieste okolo roku 1800.

PAULOVÍČOVÁ, N. a URMINSKÝ, J.: *Židovská komunita v dejinách mesta Hlohovec (1938- 1945). OZ Ex libris ad personam Hlohovec, Hlohovec 2009.*

1809

Bola v Hlohovci vojenská nemocnica (v dobe napoleonských vojen), ktorá však čoskoro musela byť zrušená pre vypuknutie týfu.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 53*)

1813

Centrum mestečka tvorí námestie, najvýstavnejšia časť Hlohovca. Zo 44 domov (1720) je 23 zemianskych. Z námestia vychádza smerom ku Kalvárii Kovárska ulica, ktorá časom vyrástla

na jednu z najväčších ulíc Nového Hlohovca. Vyrástla najmä začiatkom 19. storočia, keď sa stavala Kalvária, pri ktorej sú cintoríny. Erdödyovci tu mali 5 budov, medzi nimi pálenicu a vyhňu. Z panských úradníkov tu býval účtovník, obilník, špán a horár. Na starom panskom majeri bývajú panskí hajdúsi. K väčším uliciam Nového Hlohovca patrí aj nemecká (predtým Židovská ulica). Nová ulica si ponecháva stále svoj pôvodný názov, aj keď patrí medzi najstaršie ulice. Na konci Zábrania blízko Váhu smerom k zámku boli Lúky. Ešte v roku 1617 sa osobitne uvádzajú Lúky a samostatná špitálska štvrť, v 18. storočí obe splynú. Lúky so svojimi 66 usadlosťami patria k najväčším uliciam Hlohovca. Medzi chatrčami sa postupne stavajú panské budovy (panská krčma pri Váhu, dve pálenice, mýto. V poslednom z panských domov (1818) bývajú hudobníci v službách panstva. Zámok s mestečkom spája Zámocká ulica (Podzámska), ktorá sa od roku 1847 delí na tri časti- Sv. Jána, Zámocká a ulica Sv. Alžbety. Medzi jej domčekmi a chalupami vyčnieva kostolík s farou a školou, pri ktorej sa v roku 1842 spomína aj byt organistu. V Zámockej ulici sa sústreďovali byty panských úradníkov a služobníkov. Pri zámku prebudovanom Jozefom Erdödyom stoja vedľajšie budovy, slúžiace záujmom panstva. Najreprezentatívnejšia je jazdiareň a divadlo. Chov koní si vyžiadal rozsiahle stajne a kôlne pre vozy a koče, sedlársku a kotlársku dielňu. Osobitná povinnosť sa venuje vínnym pivniciam. V parku je byt záhradníka, skleník pre pestovanie ananásov, veľký kurín.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie. 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 110).

Veľká povodeň z roku 1813 si vyžiadala len v Hlohovci 3200 ľudských obetí, v Sv. Petre zobrala mnoho domov, kostol i faru. Od tejto doby nie je v obci kostola ani fary. Šulekovo bolo skoro celé spustošené a opustené.

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 50)

1825

Mestečko Hlohovec málo lákavé, ležiace uprostred návršia od zámku vzdialené ani štvrť hodiny. Budovy-farský kostol, františkánsky kláštor založený Thurzovcami, kalvária, poštový úrad a lekáreň pozdvihujú obec do radu mestečiek. Krajšou výstavbou a niekoľkými domami postavenými alebo aspoň ozdobenými najnovším vkusom líši sa od mnohých podobných mestečiek.

(Lehotská, D. a kol.: Hlohovec a jeho okolie, 1.diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 110)

Pri pilótovom moste dlhom 500 krokov pozýva moderne vyzdobený záhradný most do parku, ktorý sa rozprestiera od brehu Váhu až po temeno vrchu. Na ňom sa vypína zámok štátneho ministra Jozef Erdödyho. Spomedzi neúhľadných domov v obci neďaleko kostola stojí Lehelova veža, ktorá má údajne označovať hrob maďarského vojvodu Lehela, no veža je turecký minaret.

(Medňanský, L.: Malebná cesta dolu Váhom, Vyd. Spolku slovenských spisovateľov, r.2007, s. 146)

Prvý židovský kostol bol stavaný za podpory M. Jozefa Eislera.

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 38)

1827

O richtárovi Jánovi Hírošovi vznikla v roku 1827 oslavná báseň, popisujúca jeho funkčné obdobie 1824-27. Autor vyzdvihol podiel richtára pri oprave ciest, chodníkov a pri stavbe vážnice, slúžiacej i ako sklad požiarného materiálu.

(PASTOREK, Ivan: Archaeologia historica 10/85, Osídlenie, hospodárske pomery a materiálna kultúra feudálneho Hlohovca vo svetle archeologických výskumov a nálezov, str. 36)

1831

Od roku 1831 začala pustošiť cholera. V stolici zomrelo 22 316 ľudí. Cholera pustošila i v r. 1836, 1848-51, 1855, 1866, 1872-73, 1892 a v roku 1908-9 bolo jej rozšíreniu zabránené.

(Felcán, A.: Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993(obnov.vydanie), str. 53)

Na Peterskej ulici, ktorá bola samostatnou obcou (Svätý Peter), je na námestí zvonica z 19. storočia. V nej sa nachádza zvon z roku 1840.

(Feráková, Viera a kol.: Hlohovec a jeho okolie, Obzor, Bratislava 1968, str. 209)

1847

Radikálnejšie zmeny v uličnej sieti možno pozorovať až od roku 1847, keď okrem obnovenej ulice Sv. Jozefa pribúdajú v okolí Zámockej ulice ďalšie ulice - Sv. Jána a Sv. Alžbety. Zadná ulica sa v súpise z roku 1847 mení na Majírsku. Okrem toho pribúdajú dve ulice s maďarskými názvami Virág útca (Kvetná ulica) a Riadok (Egysor) - Nový rad?
(Lehotská, D. a kol.: *Hlohovec a jeho okolie, 1. diel, vyd. Obzor, Bratislava 1968, str. 110*)

1848

Na jeseň v roku 1848 bol Hlohovec jedným z miest, kde zasadali osobitné sudy, ktoré vynášali krvavé rozsudky nad slovenskými dobrovoľníkmi. V budove mestskej vojenskej väznice na námestí väznili veliteľov slovenských dobrovoľníkov - Karola Holubyho a Viliama Šuleka. Odsúdili ich na trest smrti obesením a rozsudok vykonali v chotári obce Bereksek (Šulekovo).

(PASTOREK, I.: *Niektoré nové poznatky o pamiatkových objektoch v Hlohovci, In: Pamiatky a príroda 1975, č.4., str. 40*)

Po roku 1848

Po zrušení poddanstva v roku 1848 sa Hlohovec správne definitívne oddelil od svojich bývalých zemepánov. Vlastníci panstva a zámku Erdödyovci disponovali však i naďalej značnými finančnými prostriedkami a tak ďalej zasahovali do života hospodárskeho a čiastočne i politického. Napriek tejto závislosti sa Hlohovec v druhej polovici 19. storočia stal administratívnym centrom širokého okolia. Väčšinu obyvateľov tvorili poľnohospodári, remeselníci a obchodníci. Prudký rozmach zaznamenali niektoré druhy remesiel a do osemdesiatych rokov 19. storočia prosperovalo i vinohradníctvo. Koncom 19. storočia a začiatkom 20. storočia vznikli v Hlohovci menšie priemyselné podniky.

(PASTOREK, I.: *Niektoré nové poznatky o pamiatkových objektoch v Hlohovci, In: Pamiatky a príroda 1975, č.4., str. 40*)

1850- 60

V období absolutistickej doby sa do úradov a škôl zavádzala nemčina, obec sa úradne nazývala Freystadt and en Wag.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 58*)

V Bachovej dobe sa začalo s riadnou úpravou ciest, na dvoch stranách s jarkami. V predchádzajúcich obdobiach neboli cesty a mosty dostatočne opravované.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 48*)

Sladovňu v Hlohovci založili v roku 1859 Eislerovci. Rozšírená bola roku 1895 a 1912.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 46*)

Od roku 1860 užíva sa úradné pomenovanie Frašták a Galgocz. Roku 1872 je razítko obce Galgócz mezőváros a na konci 19. storočia Galgocz nagyközség.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. Diel, 1993 (obnov. vydanie), str.7*)

2. polovica 19. storočia

Hlohovec sa v druhej polovici 19. storočia stal sídlom správnych a súdnych orgánov. Bol tu predovšetkým slúžnovský úrad, ktorý mal od roku 1854 aj súdnu právomoc. Zriadenie daňového (berného) úradu umožnilo rýchlejší spoločenský a hospodársky rozvoj mesta.

(PASTOREK, I.: *Niektoré nové poznatky o pamiatkových objektoch v Hlohovci, In: Pamiatky a príroda 1975, č.4., str. 41*)

Richtári úradovali vo svojich domoch, neskoršie bol tzv. richtársky dom a až v 19. storočí mestský dom na mieste dnešnej meštianskej školy. V tejto budove boli i maštale pre obecné kone, pre obecného býka a byty notárov, hájnikov a hajdúchov.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2. diel, 1993 (obnov. vydanie), str. 6*)

Hlavný oltár farského kostola pochádza z konca 19. storočia a jeho autorom je hlohovský rezbár Jozef Seilnacht.

(URMINSKÝ, Jozef: *Slávni Hlohovčania- Jozef Seilnacht 1859- 1939, majster rezbárskeho dláta. OZ Ex libris ad personam Hlohovec, Hlohovec 2010, str. 5*)

1872

Od roku 1872 bol Hlohovec sídlom okresného úradu. Pod neho patrili Piešťany i Vrbové.
(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 64*)

Roku 1872 bola založená v Hlohovci „Fraštická sporiteľňa“. Židovská banka bola založená v roku 1873. Jediný slovenský bankový ústav bola „Ľudová banka vo Fraštáku“ založená roku 1907.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 45*)

1878

Prvá meštianska škola v nitrianskej stolici bola založená v Hlohovci roku 1872, keď bol jedným z dvanástich slúžnovských okresov Nitrianskej župy, bolo mesto i sídlom osobitného kráľovského súdu. V roku 1873 prevzal okresný súd v Hlohovci i pozemoknižný úrad. Úradne sa Hlohovec v tomto čase nazýval Galgócz. Najvyšším predstaveným bol mešťanosta. Domáci obyvatelia volali svoje mesto Frašták, čo bolo odvodené od nemeckého Freistadt.

(PASTOREK, I.: *Niektoré nové poznatky o pamiatkových objektoch v Hlohovci, In: Pamiatky a príroda 1975, č.4., str. 41*)

1880

V roku 1880 bol reštaurovaný hotel Jeleň na námestí a vtedy bola postavená poschodová časť nad Roľníckou pokladnicou. V prízemí mali mäsiari svoje jatky. Mestský dom bol voľakedy na pozemku meštianky. Dvorná poschodová časť terajšieho mestského domu bola vystavaná roku 1902 staviteľom krátkym z Piešťan. Nová (Masarykova) ulica bola nazývaná v 19. storočí Školskou ulicou. Roku 1897 bol zhotovený prvý kamenný chodník v Podzámskej ulici firmou J.Terényi.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 12*)

1888

11. 4. 1888 pretrhli veľké ľady 150 m dlhý most a odviekli ho.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 50*)

1894

Bola veľká povodeň, ktorá narobila veľké škody, hlavne v susedných obciach.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 51*)

1897

Roku 1897 bol zhotovený prvý kamenný chodník v Podzámskej ulici firmou J.Terényi.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 12*)

V 19. storočí boli v Hlohovci tri tlačiarne, všetky v rukách Židov.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 59*)

1891

Terajší židovský kostol staval Moritz Sessler v roku 1891 podľa plánov viedenského architekta Jakuba Gartnera. Stavbu výdatne podporil newyorský fabrikant Wallach, hlohovecký rodák. Pozemok, na ktorom kostol stojí (stál), bol dlhú dobu majetkom grófa Erdödyho. Prvý dom, ktorý dostala židovská rodina do svojho vlastníctva bol dom na námestí, Eislerovcov, v ktorom bola pred kúpou lekáreň- terajšia „Stará apathéka“.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 39*)

Železničná trať Leopoldov- Hlohovec- Nitra bola postavená firmou Alspitz a spol. roku 1897.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra, 2.diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 48*)

20. storočie

1903

r. 1903 bola posledná veľká povodeň v predprevratovej dobe. Vtedy bola prerušená premávka s Leopoldovom, drevený most bol strhnutý. Panská záhrada bola vtedy pod vodou.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 2. diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 51)

V roku 1905 bol postavený posledný drevený most.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 2. diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 48)

V roku 1909 bola postavená elektrárň.

(URMINSKÝ, J. a kol.: *Hlohovec na prahu 20. Storočia*, In: *Dieselová elektrárň v Hlohovci 1908-2008*, *Západoslovenská energetika 2008*)

1910

V roku 1911 bola postavená budova ľudovej školy, ktorú stavala stavebná firma J. Sessler.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*, 2. diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 58)

V roku 1912 založil Leo Zweig vozovku Vozová a nábytková továrň.

(Felcán, A.: *Hlohovecko kedysi dnes a zajtra*. 2. diel, 1993 (obnov.vydanie), str. 46)

Posledná úprava farského kostola, pri ktorej sa reštaurovala sgrafitová výzdoba na oporných pilieroch zo 17. storočia prebiehala začiatkom 20. storočia. Vitráže gotických okien v presbytériu sú z 19. a 20. storočia.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, *Obzor*, Bratislava 1968, str. 204)

1920

23.09.1923 na hlohovskom zámku zomrela Irma Migazzi, manželka Imricha Erdödyho.

V roku 1928 bol františkánsky kostol zvnútra reštaurovaný.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*, *Obzor*, Bratislava 1968, str. 205)

1930

Vo februári roku 1932 zomrela grófka Helena Oberndorff Erdödy, autorka memoárov „Fast hundert Jahre Lebenserinnerungen“ s opisom Hlohovca.

27.10.1933 biskup Dr.S.Št. Osuský slávnostne vysvätil evanjelický kostol v Hlohovci.

V roku 1939 bol najväčší zosuv pôdy pri Hlohovci, asi 1km južne od hlohovského zámku v časti Šomode. Zosuv zobral 8 ha pôdy a strhol aj časť pôvodnej cesty Bojničky-Hlohovec.

1940

V roku 1943 bola slávnostne uvedená do činnosti slovenská alkaloická továrň, predchodca neskoršej Slovakofarmy Hlohovec.

V roku 1944 v Hlohovci zanikol židovský rituálny kúpeľ – mikve.

V roku 1945 bol zámok skonfiškovaný štátom a po roku 1946 adaptovaný pre účely internátu pričom sa zmenila jeho dispozícia.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*. *Obzor*, Bratislava 1968, str. 200)

V roku 1948 bol odovzdaný do užívania železničný most cez Váh.

(Feráková, Viera a kol.: *Hlohovec a jeho okolie*. *Obzor*, Bratislava 1968, str. 177)

1950

V roku 1950 z bývalého podniku Slovenské Alkaloidy a neskôr z Lúčobných a farmaceutických závodov vznikla Slovakofarma n.p.- Hlohovec. Tiež v tomto roku počas tzv.

„Justínskej noci“ v predvečer Veľkej noci došlo k likvidácii kláštorov (medzi nimi bol aj Hlohovec) a odvlčení rehoľníkov z nich.

(ČÚZY, Augustín: Pamätná kniha obce Hlohovec, od 1.júla 1933.)

V roku 1953 kedysi samostatná obec Sv. Peter bola pričlenená k Hlohovcu.

V roku 1954 bola zriadená pôrodnica v novej budove býv. Nemocenskej poisťovne na Pribinovej ulici. Pôrodnica bude v dvojposchodovej budove, ktorá je samostatne obklopená záhradou.

Starý kláštorový múr, ktorý tvoril ohradu zo západnej a severnej strany kláštornej záhrady bol v roku 1955 zbúraný. V jednej časti sa zboril sám a bola otázka času, kedy budú padať aj ďalšie jeho časti.

V roku 1956 bola do verejného užívania novostavba okresného poštového úradu v Hlohovci. Táto budova je rožná, poschodová, v prostriedku ul. SNP a v nej bola namontovaná automatická telefónna ústredňa (predtým ručne prepínacia ústredňa).

V roku 1957 bola dokončená stavba amfiteátra v zámočkej záhrade (začatie výstavby bolo v r.1956).

V roku 1958 rozvodnená rieka Váh zaliala nábrežie a zámočnú záhradu.

(ČÚZY, Augustín: Pamätná kniha obce Hlohovec, od 1.júla 1933.)

V roku 1959 bolo v Hlohovci založené vlastivedné múzeum. 24.06.1959 vo švajčiarskom Zugu zomrel posledný majiteľ hlohovského zámku z rodu Erdödy – Dr.Viliam Erdödy

1960

V roku 1960 bol zrušený okres Hlohovec a slávnostne bola začatá výstavba Drôtovne Hlohovec.

Povodeň na rieke Váh zaliala aj obec Šulekovo, v hlohovskej zámočkej záhrade boli pod vodou spodné sedadlá amfiteátra.

Za Gottwaldovým námestím, za Hotelom Jeleň sa začali postupne stavať v rámci družstevnej a štátnej výstavby činžiaky.

(ČÚZY, Augustín: Pamätná kniha obce Hlohovec, od 1.júla 1933.)

V roku 1961 sa začalo s odstraňovaním židovskej modlitebne - synagógy v Hlohovej ulici, ktorá bola prekážkou vo výstavbe nového mosta.

V roku 1963 boli v Hlohovej ulici (západná strana ulice) asanované niektoré staré budovy pri novej ceste na nový most.

25.08.1964 pri príležitosti 25.výročia SNP otvorili nový cestný železobetónový most dlhý 324 m. stavbu mosta previedol n.p. Doprastav, vedúcim stavby bol Ing. Cobor.

31.3.1965 bol odstránený provizórny drevený most spájajúci Šulekovo a Hlohovec. Do prevádzky bola uvedená nová poliklinika (je situovaná pri Váhu na mieste býv. Šopy a v časti areálu zámočkej záhrady). Po niekoľko ročných opravách bolo znovu uvedené do prevádzky empírové divadlo. Bola veľká povodeň, ľudia sa plavili na loďkách.

(ČÚZY, Augustín: Pamätná kniha obce Hlohovec, od 1.júla 1933.)

1970

Bolo vybudované nové trhovisko s modernými stánkami na Radlinského ulici.

V roku 1979 sa pokračovalo vo výstavbe obytných domov na Nábreží II. pri Váhu južne a západne od hlavného námestia.

(ČÚZY, Augustín: Pamätná kniha obce Hlohovec, od 1.júla 1933.)

1980

V roku 1980 sa dovtedy samostatná obec Šulekovo stala miestnou časťou Hlohovca. Bola postavená výšková (14.poschodová) budova slobodárne.

01.09.1988 bola lokalita Sedliská (miestne Soroš) nad Hlohovcom vyhlásená za štátnu prírodnú rezerváciu.

1.10.1989 bolo pre verejnosť otvorené nové planetárium.

1990

V roku 1993 historické jadro Hlohovca vyhlásené za pamiatkovú zónu.

08.04.1994 bola slávnostne odovzdaná do užívania lôžková časť interného oddelenia novej nemocnice.

V roku 1996 sa Hlohovec opäť stal okresným mestom.

2000

V rokoch 2004-6 bol vybudovaný priemyselný park Horná Sihot' v mestskej časti Šulekovo.